

ואע"ג דהון מכשירין פ"ב מ"י המערב מ'זון לחם עמא, נראה דהאם לאחר שהזיע השיב מים ומי"מ לא נטכר מטומאה. וכמו במים עמאים שהגידו שכן עכו"מ נמוחו חזרו לעומתהו יטב כהניחא בחום דטכרות, ואף אם השיב העשן משקה לענין עומאה מי"מ נראה דלאו מקוב הוא, [א"ר] דעשן לענין עומאה קדם שהזיע בפלוגתא דרי"י ורבנן שם מי"מ ר' יוסי אומר אם נטפון.

76 (יב) נראה דהשזורן לא מקרי אלא כל שיש לו כחלים בביציו וכמו שפרש"י פסחים מ"ב א', אבל מים טופחים מי"מ הארץ אע"ג דנחין לא מקרי אשזורן, כן יש ללמוד דלעיל בק"י ומי"מ אין זה הכרח, ולענין אשזורן חיצור ודאי אף בליכא דפנות השיב חיצור, ומי"מ לענין מקוב אפשר דבענין דפנות דוקא, ואף לדעת הגר"א דפסול זוחלני משום שאין זוחלני חיצור היינו דבענין מי"מ ולא חויל שם מי"מ אלא כשכן מחוברין וכל ענין אשזורן לחזק קיצוץ שיכו כמנהג אחד של מי"מ ומי"מ שפיר י"ל כל שאין כחלים מקיפין אוחין לא השיב מנהג אחד של מי"מ, ולפי"י י"ל דאף לחזק דמכשיר מקוב של שלב מי"מ בענין שיכו מונחים בטמא שחלים מקיפין אוחין, ולי"ע.

מ"ה הרי"מ דפירושו ספ"ה דטברות נראה שמפרש קטפרם ומשקה טופח חדא מלחא היינו משקה טופח שבמקום מדרון, והע"ג שאין נפקותא לדינא שאף אם עמוד הקטפרם עב נמי ל"ה חיצור מי"מ נקטו כהוב במשקה טופח שבמדרון, שוב כשעור אפשר להקיים אף במדרון, [אבל בעב אין לדון אלא בשעה שהיא שוטף ועובר] והנה למדנו משקה טופח באשזורן השיב חיצור אבל בקטפרם לא היו חיצור אף שהוא נח, וגרע מדרון בזה כיון שאין כרבה מתקיים, ולפי"י מקרי אשזורן דוקא דפנות מקיפות וכמשי"כ לעיל וכן מבואר ב"ה הרי"מ פ"ז מטו"א ב"ה, אלא שכ"י נגד סוגיא גיטין ט"ז א' דמשקה טופח הוא מלחא אחריחא ובענין טופח להטפוח ולי"ע (ג) **נראה** דכל חולדות המים בשמים מכשירין פ"ו מי"מ פסולין למקוב וכ"מ זמנים פ"ח ב' ברוק, ומניי שאין פוסלין בני לגיין שאובין, ועי' תוס' שם ד"ה הא דרבי' הסכימו דמי"מ אינו מים, אבל ברי"מ פ"ג מהי מקואות ב"ה הגי' רואין אוחו כאלו הוא מים כג"י רש"י ולי"ע.

ומי"ד בהמה לכאורה ודאי אינו פוסלים בג"ל ופסולים למקוב דהא לענין עומאה והכשר נמי לאו מים יניבו כהניחא בחום דמכשירין וברי"מ פ"י מטו"א ב"ב, ועי' ר"ש פ"ו דמכשירין מ"ה לענין דמעה בהמה, ומי"מ י"ל דהא דאינו תשיב משקה לענין עומאה והכשר משום דהוי משקה סרות, אבל לענין מקוב דכרות אפי' נפסל משחיה בהמה כשר כדאמר חילין ק"ז א' י"ל דדין כמי"ד אדם, ומי"ד אדם דהשיב משקה אף שהוא סרות יחבאר הטעם במה מכשירין. ולמשי"כ הוי כריתות י"ג ב' וברי"ש פ"ו דמכשירין מי"ז כל חולדות המים מדרבנן אבל משקיר הדיון לאו משקה הן גס לענין הכשר ועומאה.

(ד) טהרות פ"ד מ"ו ר"ש עוד הניחא בחום דם עמא שנחערב דם עביר אין דם מבעל דם דברי ר"י וחכ"א רואין אוחן כאלו הן יין במים, נראה דבדם המה ודם נזה איירי שכן אב הטומאה, אבל בדם שנעמא לא אמרינן רואין כדאמר בכורות כ"ב א' ה' אי רובא ליר לאו בר קבולו עומאה וכמשי"כ הוי זכחים ט"ט א' דאין דין רואין שוב בכל דבר, ועוד דהא קתני סיפא במי"ד של עכו"מ לא אמרינן רואין וברי"ש משום שטומאהו דרבנן, וברי"מ במשקין שטומאתן דרבנן כדאמר בכורות כ"ג ב', והע"ג דטומאת עלמן דלוריחא, כמו שפסק הרי"מ.

צ"ל כונה הגמי שם דבזיר חולין אין נפקותא בשימחהו אלא לענין שאם יגעו בחרומה ולטמא אחרים טומאתן דרבנן, וכן הניחא בחום ברי"ש פ"ק דמקואות מי"א גבא שפסל נחורו יין דבש וחלב והולכין אחר הרוב, ומי"מ ש"א"כ דהא אפילו יין קתני דבעל רוב

ולא מהני מראה יין שיבעל תורה עו גבאים, ותניא עוד בחום ברי"ש מכשירין פ"ב מי"ג מי"ש שפסל לחוכן טופח מים כ"ו וחכ"א הולכין אחר הרוב ולא אמרינן רואין, מי"ב החם מהיים נפל לחוכן יין דבש כ"ו הולכין אחר הרוב ומשמע דלא מהני מראה יין לענין קבלת עומאה ואפשר דביון לכן איירי ועי' עוד מכשירין פ"ה מ"ה ברי"ש הניחא בחום כ"ו או שירדו עליו גשמים ורבו כ"ו ולא אמרינן רואין, ועי' קמא ס"ו י' סק"ג מה שקשה מנחן סאה ועל סאה דאמר יבמות פ"ב ב' ע"ד רובא ולא אמרינן רואין, ובזכחים ע"ה ב' משמע דלמי"ד בדם שנחערב בדם רואין ב"ה לענין פסול מקוב, ואפשר דלמאי דמסיק הנאי היינו לענין לפסול מקוב וכן בתערובות מין במינו לענין איסורים דבענין למימר רואין שיכו האיסור והפסול השיב לפסול ולאסור את הכיתור, אבל לענין זריקה דם לא בעינן רק שלא יחבטל דם הבזה לגמרי וממילא השיב זריקה וזכ"ה ברי"ש מודים, דאמרינן רואין וחשיב עדיין בדם כישורו אובל ממנו ולא עטמו שאבחה כחורה לפרוש מאיסור, וכל שאינו אובל ממנו ולא עטמו אינו ככלל אזהרתו, אבל כל שהחשב למלוא ומזכיר על זריקתו השיב ואינו בעל כל שיש בו ליתן מראה, ולפי"י קו"ל דלא אמרינן רואין, ואפשר דכך בריוחא בדם שנחערב בדם דאמרינן רואין דלא ככלהתא.

שם רוק עמא שנחערב ברוק עביר כ"ו רואין אוחן כאלו הן מים [נראה דיש כאן ע"ס ולי"ל כאלו הן יין במים].

שם נפל גמס הפור עמא, יש לעי' רוק ברוק נמי כי הפור נמה בעל כיון שטומא בפני עלמן, ואי משום שלא יוכר והוי כנחערב יבש ביבש, הא מי"מ כשנגע וחדר ונגע לא מהני רוב ועי' הוי בכורות כ"ג א' ד"ה נבילה.

שם נמחה אם בעל טעמו ומראיו עביר, נראה דר"ל מראיו אם יכו יין במים דהא האו הגא הית לי רואין, והוסף כאן טעמו. **שם** מי"ד שנחערבו ביון רואין אוחן כאלו הן מים, נראה דר"ל רואין את מי"ד כאלו הן יין ואת היון כאלו הן מים אבל כו"ל לפרש, ועוד דברוק לא קתני ליה ונראה דר"ל מי"ד שנחערבו במים רואין אוחן כאלו הן יין, נחערבו במי"ד אחרים רואין אוחן כאלו הן יין במים אם בעלו מראיהן עבירים ואם לאו עמאים.

טהרות פ"ד מי"ה על ספק מי"ד אדם שהן כנגד מי"ד בהמה כ"י הרי"מ וכבר נחבאר בחום כ"ו ואמר שאם נחערב מי"ד אדם עמא כ"ו הני בחלי כ"ו אינו מוזן מה ספק יש בדבר הלא מבואר בחום דמי"ד עכו"מ בטליון ברוק, ומשום שהן מדרבנן וכמשי"כ ר"ש מי"ד, ומבואר דיון במים אף המים רוב לא מהני וכ"מ בזכחים ע"ה ב', וכמשי"כ במחלה על מחלה, ועי' מכשירין פ"ב מי"ג בסטריות כ"ו מע"מ עמא מי"ש כ"ו מחלה למחלה עמא, ועי' ר"ש זכ"ס פ"ב מי"א הבוא פ"י ר"מ, וכי שיש ספק אם בעלו מראיהן ולא הזכיר דרואין אוחן כאלו הן יין במים, ואם חנה דמשנתנו לית לי רואין, לא שייך כאן ביעול מראיו וע"כ כיון במים קאמרי.

ודברי הרמב"ם ז"ל דיון רואין לריבין אומן ש"י בפ"ג מהי מקואות הי"ט דכלי שגבו עמא כ"ו ומלא יין לכן הו' הלב הולכין אחר הרוב הואיל ועומאתו מדבריהם, מבואר דפסק דאמרינן רואין בפסול מקוב לענין עומאה דלוריחא ולא הזכיר ד"ו בהדיא, ובפי"ז שם כ"י דהם שינו מראיו פסול ולא הזכיר דחלב רואין אוחו כאלו הוא יין אדום, ושם בפ"ג הוי"ח גרס מי"ד רואין אוחו כאלו הוא מים ולא נחפרש א"ך מפרש כוגיא דזכחים, ובפי"ב מהי מני"מ הביא תוס' דמי"מ עהרות דאמרינן רואין אבל גירסתו אינו כגירסת ר"ש וגרס במי"ד שנחערב במים אם בעלו מראיו עביר ולא הזכיר רואין ברוק ומי"ד בטמאין כאלו הן יין, אלא כ"י דין רואין בהמבעל שאם המבעל רוק עביר הו' מי"ד עכו"מ רואין אוחן כאלו הן מים וכן אם המבעל דם או יין רואין אוחן כאלו הן מים, ובסוגיא דזכחים אמרינן רואין בין במבעל ובין בהמבעל וכמשי"כ הוי שם דלעולם אמרינן רואין שלא יחבטל, וכן מבואר בדברי הרי"מ פ"ג מהי מקואות ב"ה.

9

לכתחלה לדעת הרא"ה בבד"ה (כית ז ש"ג) כי דברי טעם הם, אע"ג דבמשמרת הבית דחי ליה בגלי דחטתא.

[השקת מקוה למעין]

ואי היה המקוה כולו שאוב והיה בא להכשירו ע"י חיבור למעין, גם בזה מצאתי דעת הרא"ה בס' שיטה מקובצת לביצה (י, ב) גבי ושוין שמשיקין שכתב שאין חיבור מטהר אלא מב"מ היינו מקוה למקוה ולא מקוה למעין שאלו באשבורן ואלו בזוחלין (אף על גב דמעין מטהר נמי באשבורן מ"מ ס"ל דה"ל מבשא"מ ומוכיח מים שעשה שלמה ע"ש), אבל הכא בעובדא דיליה שטיהר השאובין

תחלה במעין ושוב נבעו אל המקוה אינו ענין להנ"ל.

[השקת מקוה למעין שמימיו מרודדין]

ובמ"מ ג"מ היכא שחוברו אלו יחדיו שהמקוה מלא שאובים ורצה לחברו אל המעין וגם המעין איננו עמוק כ"א מרודד, איכא ב' סברות הרא"ה לאיסורא, בוודאי יש לצרף גם ס' רבינו ירוחם [נתיב כו ח"ה] ולאסור, אבל במקוה דמעלתו לא יחוש כללה. והמקום יהיה בעזרו.

הכ"ד א"נ פ"ב נגהי ליום עש"ק תמוז תקפ"ג לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריג

[עשיית מקוה ע"י שלג וגלד]

היא בפיסול לעולם, אך אם יבואו שלא ע"י כלי או מפשיר ע"י המצאה אחרת כרזל מלובן וגחלים וכדומה, משום הויה ע"י אדם לית לן בה, דלא מקרי זה הויה אלא הויה כמו הסרת המניעה, ולא מיקרי הויה אלא כמו הבאת מים ולא (נרמזו) [באופן] כזה והוא פשוט.

אמנם מה שנתעורר מעלתו איך מכשירים בס"י ר"א בסעיף למ"ד לעשות מקוה בידיים ע"י שלג,

76 שלום וכ"ט לה"ה הרבני המופלג ההרוץ ושגון כש"ת מה"ו דוד צבי ג"י יושב בשבת תחכמוני בישוב מעדיער.

ג"ה הגיעני ומוכת מתוכו כי תורה חתולתו ותורתו אומנתו אשרי יולדתו.

על דבר מקוה משלג וגלד לשפוך לתוכו מים חמין להפשירן, אם ע"י כלי שופך לתוכו חוששני לו שיבואו ג' לוגין שאובין טרם שהופשרו מ' סאה והרי

ג. ח"ל הרא"ה שם: הרבה המחבר לרקוק במה שאמרו שהמעין מטהר בכל שהוא והמקוה כארבעים סאה מה שאמרו מטהר בכל שרו נאמר בכלים או אפי' באדם ואייתי מאי דאמרינן את מי השילוח ההולכים לאח בנימריא שלו ארבעים אלמא אף במעין בעינן ארבעים סאה ואיני מבין דבריו ודאי בגדול לא משכחת לה בפחות מארבעים סאה מבילת כל גופו כאחד ובהא לא שנת מקוה ולא שנת מעין דאנן מבילת כל גופו כאחד בעינן דומיא דביאת שמשו כדאייתא בסיפרא וכשרדשו כשילו' ארבעים סאה למעט שאין מבילת כל גופו עולה להצאין ואפי' במעין אבל היכא דמשכחת בפחות מארבעים סאה מבילת כל גופו ודאי בקמן ודאי במעין סגי ולא במקוה דמרכתב רחמנא מקוה מים דמשמ' מים מכוסין נקטין מינה שיעורא והיינו שיעלה בהם גופו כאחת ומסתמא בגדול משתעי קר' אבל במעין לא נתנה בו שיעור ובהריא קתני בכל דוכתא שהמעין מטהר בכל שרו ואפילו המקוה בעצמו אם היה בית גדול וכו' ארבעים סאה או יותר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין ראוי לטבול בו עד שיהו מים ראויין לטבול בהם. ואסר ליתן בהם שאובין עד שיהו בהן כשיעור הזה אבל אין לפחות מארבעים סאה דמקוה מים משמע שיעור ומסתמא בגדול והיינו ארבעים סאה. וכוננת רבינו באן למש"כ הרא"ה בסוף דבריו: ואסור ליתן בהן שאובין וכו', ואולם הב"י והב"ח ס"י דא (קא, ב ד"ה מקוה) העלו כהרשב"א במשמרת הבית שמתור לכתחילה להוסיף שאובין למעין. ועי' גר"ט סקמ"ו ונח"א ס"י ב.

ד. ראה לעיל ס"י רט הע' ב. ועי' ח"י חת"ס גיטין מהר"ב טו, א.

ה. מוכא בפח"ש ס"י דא סקמ"ו. ועי' רכ"ת שם סקמ"ז מתשובות האחרונים בזה.

תשובה ריג

א. עי' לעיל ס"י ר' בתחילתו.

ב. לכאורה י"ל דכוננת רבינו אם אפשר לטבול בשלג עצמו א"כ השלג עצמו הוי מים ואין כאן הויה ע"י אדם דבידי שמים נעשה. אך מדברי רבינו להלן מוכח שכתב סברא זו לכו"ע אף אם אין השלג נידון כמים לענין מבילה בו. ועי' שו"ע יור"ד ס"י דא מע' ג. ובענין עשיית מקוה משלג ר' משי"כ רבינו לעיל ס"י ר.

ולרבינו שמריה (הובא במד' הפשר מטבילין בעינא, ו כתב בשלמא לראב"ד דב טובלים בשלג, י"ל כמ"ש אחריתי פנים חדשות נ שמריה השלג עצמו הו חדשות, א"כ קשה הא עכ דבו

ולא ידעתי מ"ש שהראב"א אחריתי, הרי הראב"ז

הא הוי שאובין ותיריך דלא ולא בשלג וכיוצא בזה, וע באו לכאן, וא"כ ה"ל להקי דשלג לא הוי בכלל מקוה ויהיה מים, אם כן שפיר משום שאובין, דנפקא לן למעין, מה מעיין בידי ע שמים לאפוקי שאובין, וי כשנפשו והוי מים פנים ד לראב"ד, אבל לרבינו שמו מים דקרא דתולדות מים נו איתקש למעין דבעי בידי שלימה שנינו ריש פרק ז מידבא משמו שא"ל צאו בתחלה וצע

[טומאת משקין]

והנלע"ד בזה נקדים ש"נ הכהנים ט"ו ע

ר"מ ור' יוסי, ור' יוסי א לטמא אחרים דאורייתא לטעמיה וכו', ור"מ ס"ל לטמא אחרים, ור"א לפי נ שאין למשקין שום טומאו ס"ל הכא ולמסקנא דר"פ טומאה למשקה חולין,

גמירי משקה בית המטבח ריש פ"י דאבות הטומאד עצמן דאורייתא, ובפר' י ט"ז פסק משקה בית מט

כ*. היינו על ר' יהודה ור' יוסי ג. עי' רש"י פסחים יו, ב ושבת י

ט"ו גגה ס"ו
חבן משאור

ולרבינו שמריה (הובא במרדכי שבת סי' שלב) אפי' בלי הפשר מטבילין בעינא, הא הוי הויה בידי אדם. וכתב בשלמא לראב"ד דבעי שנמוח אבל בעין אין טובלים בשלג, י"ל כמ"ש ראב"ד (א"ג) [אקושיא] אחריתי פנים חדשות באו לכאן. אבל לרבינו שמריה השלג עצמו הוי מים ואין כאן פנים חדשות, א"כ קשה הא עכ"פ נתהוו בידי אדם אלו דבריו.

ולא ידעתי מ"ש שהראב"ד תי' כן (א"ג) [אקושיא] אחריתי, הרי הראב"ד הוקשה לו על דין דשלג הא הוי שאובין ותירץ דלא נאמרו שאובין אלו במים ולא בשלג וכיוצא בזה, ושוב כשנפטר פנים חדשות באו לכאן, וא"כ ה"ל להקשות בקיצור תינח לראב"ד דשלג לא הוי בכלל מקוה מים דקרא עד שיופטר ויהיה מים, אם כן שפיר כתב דשלג בעין לית ביה משום שאובין, דנפקא לן פסולין מהיקש מקוה מים למעיין, מה מעיין בידי שמים אף מקוה מים בידי שמים לאפוקי שאובין, ושלג לאו מים הוא, ושוב כשנפטר והוי מים פנים חדשות באו לכאן. וכל זה לראב"ד, אבל לרבינו שמריה דשלג בעין הוי בכלל מים דקרא דתולדות מים נמי מים נינהו, א"כ גם שלג איתקש למעיין דבעי בידי שמים, וקשה הא משנה שלימה שנינו ריש פרק ז' דמקוואות והעידו אנשי מידבא משמו שא"ל צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה וצע"ג לכאורה.

[טומאת משקין למטא אחרים]

והנלע"ד בזה נקדים ש"ס דפסחים סוגיא דר"ח סגן הכהנים ט"ו (ע"א) [ע"ב] מייתי פלוגתת ר"מ ור' יוסי, ור' יוסי אליבא דר"ע ס"ל דמשקין למטא אחרים דאורייתא ויע"ש תוס' ד"ה ר' יוסי לטעמיה וכו', ור"מ ס"ל טומאת עצמן יש להם ולא למטא אחרים, ור"א לפי ס"ד דהתם (טו, א) הוי ס"ל שאין למשקין שום טומאה מה"ת והוי ס"ד דגם רב ס"ל הכא ולמסקנא דר"פ שם דף י"ז ע"ב לכ"ע יש טומאה למשקה חולין, רק משקה קודש הלכתא גמירי משקה בית המטבחים דכן, וכן פסק רמב"ם ריש פ"י דאבות הטומאה דמשקין חולין לטומאת עצמן דאורייתא, ובפר' יו"ד מטומאת אוכלין ה' ט"ז פסק משקה בית מטבחים דכן, והיינו כנ"ל.

והנה בפסחים (ט"ו) [ט"ז] ע"א פריך ש"ס למאי דס"ד דר"א וכן רב ס"ל דאין למשקה שום טומאה ואפי' טומאת עצמן פריך מקרא אך מעיין ובור מקוה מים יהי טהור, פירש"י דאשמועינן הואיל ומחוברים נינהו לא מטמאי הא תלושין מקבלי טומאה, ומשני מאי יהיה טהור מטומאתו, פירש"י וה"ק אם יבוא הטמא במעיין ובור מקוה מים יהי טהור הואיל וטבל, הא שאובין לא מטהרי ליה עכ"ל ע"ש. מבואר היטב מזה דלמסקנא דקיימא לן משקין מטמאים מה"ת טומאת עצמן לכ"ע, ולר"ע אפילו מטמאין אחרים, א"כ האי קרא לא מיירי כלל מטבילת אדם אלא מעניינה דאותה פרשה דלא מיירי כלל מטבילה, אלא קאמר אם יפול שרץ אל מעיין ובור מקוה מים יהיו המים טהורים הואיל ומחוברים הם אינם מקבלים טומאה. וז"ל רמב"ן פרשת שמיני (יא, לו) אך מעיין ובור מקוה מים יהי טהור, יאמר שאין המים שבמקוה מקבלים טומאה בחבורם לקרקע אם יפול מהם הטומאה, ואמר והנוגע בנבלתם יטמא, שיעורו ומים אשר נוגע בנבלתם יטמא כי המים התלושים אשר יגעו בהם בנבלתם יטמאו, כי במקוה לא יגעו המים בנבלתם, אבל נבלתם יפול לתוכו וכו', ועל הכלל כי זה בא ללמד על המים שהם מקבלים טומאה בתלוש ולא במחובר עכ"ל.

וכן פירש"י וז"ל אך מעיין ובור מקוה מים המחוברים לקרקע אין מקבלים טומאה, אלא שהוסיף ועוד יש לך ללמוד יהיה טהור הטובל בהן מטומאתו עכ"ל. וכתב הרא"ם רש"י פי' כן למ"ד אין למשקין טומאה מדאורייתא, או רש"י ס"ל תרתי שמעת מיניה. ובאמת הוא דוחק עמ"ש בהפלאה על התורה בזה (בספר פנים יפות שם). ומהראנ"ח בס' [הנותן] אמרי שפר וגם בעל צידה לדרך משיגים על הרא"ם בזה, דוודאי כוונת רש"י על ב' מ"ד"ג, אבל למ"ד טומאת משקין דאורייתא אין זכר בהפסוק זה מהטובל בהם ולקמן אי"ה נבאר זה. ועכ"פ כל דרשת חכז"ל דמה מעיין בידי שמים ומעיין בזוחלין ומקוה באשבורן הכל הוא בעצם וראשונה אדין מחובר שלא לקבל טומאה, וממילא נמשכים אותן דינים אמקוה לטהר הטובלים, וא"כ צריך תקירה מנ"ל דקרא מיירי כלל מטבילה, דלמא ורחץ בשרו במים דכתיב גבי טמאים במים כל שהן אפי' תלושים קאמר.

ב". היינו על ר' יהודה ור' יוסי ותוסיף עוד שעל דעת ר"א יש ללמוד על מהרת הטובל מטומאתו כמבואר בצידה לדרך שם. ג. ע"י רש"י פסחים יז, ב ושבת יד, א ומוכת שם כהרא"ם בדעתו.

[הכשר מקוה תלויה בטהרת המים]

וראתי מקדמון אחרד ושכחתי מקומו כעת, ומסברא אמרינן דאיך אמר רחמנא ירחץ בשרו במים הלא המים מתטמאים מהטובל בהם וחוזרים ומטמאים הטובל^ל, ואפילו למ"ד לטמא אחרים לאו דאורייתא רק טומאת עצמן יש בהם, מ"מ הוי חזקה טפי מפרה אדומה זו שיטהר הטבל ויטמא המים, אע"כ קרא סמך אסברא חיצונה שירחץ במים שאינם מתטמאים, והם המבוארים בקרא דאך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור. נמצא כל התנאים שצריך שיהיה טהור ואינו מקבל טומאה דהיינו מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים, ודוקא מעין אף בזוחלין ומקוה באשבורן דוקא, וכל כיוצא בזה שאינו מקבל טומאה ויש לו דין מחובר, אותן מים כשרים לירחץ בשרו במים, אבל כל שחסר אחד מאלו התנאים ומקבל טומאה^ה, אין הטמא עולה מטומאתו לטהרה. ועל סברא זו נבנו כל ה' מקוואות על פסוק זה^ו. וגם צ"ע בש"ס ולשון רש"י תולין פ"ד ע"א ד"ה אך מעיין ובור וכו'.

[הכשר שלג למקוה]

מבואר מכל זה דבקרא ורחץ במים לא הוזכר שיהיה בידי שמים רק הואיל שאי אפשר למים שיהיו טהורים זולת זה ע"כ בעי' שלא יהיו שאובין. וא"כ תינתן מים ממש אבל שלג שהוא ככלל ורחץ במים, ושלג וכפור אין בהם קבלת טומאה כלל כמבואר ברמב"ם פ"א מטומאת אוכלים הלכה כ"כ ע"ש. א"כ לעולם טובלים בו בעינא אפי' הויתו ע"י אדם ואפי' שאובים בכלים שאינו מתמעט מדומיא דמעיין. ועתה אי נמי נמוח אחר כך ונעשה מים ומקבל טומאה לא מיפסל משום שהיה תחלת הויתו

ע"י אדם, זה אינו, דפנים חדשות באו לכאן, דמעיקרא לא אוכל ולא משקה ועכשיו משקה, והוי ליה כאלו נעשה מקוה ממילא וכשר. ומיושב הכל בעזה"י.

ולכאורה לפמ"ש רש"י בחומש ולפי מה שהבין הרא"מ דאע"ג דעיקר קרא דאך מעיין אטהרת מים עצמן קאי, מ"מ תרתי שמעת מיניה יהיה טהור הטובל בו, נמצא הוזכרו שניהם בפסוק זה, טהרת המים המחוברים וטבילת הטובלים, היה אפשר מקום לומר כל שישנו בקבלת טומאה בתלוש מזהה כדמסיים והנוגע בנבלתם יטמא, וכל שישנו בכלל זה ישנו בכלל יהיה טהור להעלות הטמאים הטובלים בו מטומאתם, לאפוקי שלג וכפור וכיוצא בו שאין בו טומאה אין בו טהרה לטובלים בו, אף על גב שתולדת המים בכלל מים הוי, מ"מ הכא מעטינהו קרא.

אלא כבר כתבתי דאין זה אמת, דבקרא אך מעיין ובור אין רמז לטובלים בו ויהיה טהור דרש בת"כ לדרשא אחריתי, שמעיין ובור ומקוה מטהרין זא"ז בהשקה, וא"כ טובלים בשלג. ואולי היינו [מו"מ של ר"ע] ברפ"ז דמקוואות אר"ע ר' ישמעאל היה דן לפניו דשלג אינו מעלה, ושוב העידו אנשי מידבא שר"י עצמו צוה לעשות מקוה משלג בתחלה, וכ' רמב"ם הביאו תי"ט שר"י היה דן למו"מ של הלכה אבל חזר בו ולא נתגלה איזה מו"מ של הלכה היה לו עם ר"ע, ולהנ"ל ניחא.

[מים חיים לא בעינן בכל הטמאים אלא רק בזב]

ולכאורה יש לעיין, הגנה בכל המיטהרים לא כתיב אלא רחיצה במים רק בפרשת אמור (כב),

ד. ראה פ"ה תלכ"ג לחזרה פרשת שמיני שם. ובש"ת הרי"ר סי' א: וה"ט דברקע טהורים משום דהוּו מקוה דאורייתא ואין להם טומאה דאורייתא. והוּו לכאורה לחיפך מהתח"ס דכיון דהוּו מקוה טהרה לכן אין מק"ט. וראה להלן סי' ריו. ועי"ע בש"ח יצחק תניגה יא, א דמשמע כרבנו. ועי' חלקת יואב מהר"ק יור"ד סי' לב. ועי' לעיל סוס"י קצה ד"ה ונחזור. ובש"ת שו"מ מהר"ד ח"ג סי' קו הביא כן בשם בן המחבר ספר ש"ב גיטין ושמעו ממנו שכ"כ החת"ס בשם הרשב"א (ועי"ש דלהשו"מ לא היה חת"ס) והוא כתב לפרש בא"י דכל שבא לטבול במים טהרה קדמה לטומאה, דהמנים שנגעו בנגוף המא נטהרים מאד ע"י חברו למים שלא נגעו מרין השקה וריעה. ועי' שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' נט ובמפתחות שם לסוס"י נט.
ד". בתהות י"ל יעקב: נ"ב לשון זה צ"ע דהרי אדם אמק"ט ממים ממים לכ"ע, ואולי כיוונת על כלים אבל נ"ו הוא רק מדרבנן. ואפשר הכוונה על השקת מים טמאים בטהורים וצ"ע.
ה. משמע דוחלין דפסולים למקוה מק"ט. ועי' חו"א מהרות מקוואות קמא סי' א כסופו שמשחפק בזה ולא הביא כדרכו ד"ר. ועמד על כך בתהות י"ל יעקב וז"ל: נ"ב א"כ לפי זה יוצמח דמים מחוברין שוחלין יקבלו טומאה בקרקע וזה צ"ע גדול בעיני מפ"ק דמקוואות גבי מי תמצית שלא פסקו גם לפי זה א"א שוחלין יטהרו את השאובין וצ"ע. ועיין רמב"ם הל' מו"א פט"ו הל"ז שכתב דהך דמי תמצית איירי אפילו אין בהם אר"ם ווחלין ונמשכין אמק"ט.
ה". בפסחים יז, ב מוכח להיפך שדבר שראוי למקוה אינו מקבל טומאה. ועי' חלקת יואב שם וח"ב סי' לו דנקיט משה"ה דלא כהתח"ס. ו. עפ"י תהות י"ל יעקב.

ז. כתיב גבי ובא השמל (ה"ז) שלא ירחץ אבר ז כמו ביאת שמש בפ"ז ומייתי לה סמ"ג (עשין למדים לכל הטובלים ובפרשת מצורע כבעל מיניה ילפינן (עירובין ד, [בזב] דכתיב מים חיים בעי מים חיים דוקא, בי הנ"ל דיהיה טהור מרכ להדיא מקוה מים, א במקוה, וגבי זב דגלי בשארי טבילות, ואדרנ כתיב כל בשרו גבי מיכ מעיין לא בעי שיעורא רס"י ר"א]. אבל לפמ" מעיין ממקוה המטהרה חיים בזב וה"ה לכל ושיעורא נמי, ובת"כ נ) ולא כגדיו בעי מים טבילות ממים חיים, אג בשרו א"כ כל בשרו ד של בעל קרי בעי ע אמנם ברמב"ן פרשת זבה מיותר דאי מ"מ תטהר מיותר, לו .ו. ראה לעיל בס"י ר. ח. בתהות י"ל יעקב: נ"ב י ע"י שמחשבין למש שהמים יהיו ביד"ש ויהי פו בגליון שם ובגליון הד"ח למי אות (ו), מקוה שיש בו מ' ס ז"ל בבעה"ג לא ס"ל הטעם אם טמא יטהרו ת"ל מקוה המקוה מנין ת"ל מעיין יהי כמ"ש הרא"ש ז"ל דא"כ למי כהלכה סי' מ"ז וש"ת כת"כ השקה אשר רק ע"י נגיעה מ הנ"ל דפי' כוונת תו"כ דמיירי האופה על התו"כ ולפי"ז לק התו"כ הדרש שגם מעיין יטו מעיין את המקוה מקוה את כ"ש מטהר מה"ח לאדם, אן טומאה איירי כפשטות הלש דודאי לא פרוח טומאתן או פקעה טומאתן בקרקע אע"פ

תצטרך מים חיים אע"ג שהיא זבה מ"מ קילי בזה מזב ע"ש. א"כ כ"ש שארי טמאים וא"ש, ועדין צ"ע.

מיקון כל זה הטורח לרבינו שמריה דס"ל מטבילין בשלג בעין, אבל להראב"ד וסייעתו דאין טובלים בשלג בעין, י"ל כהרא"ם הנ"ל לקושטא דמילתא שיהיה טהור תרתי משמע מיניה קאי נמי אטבילה וקאי נמי אקבלת טומאת המים ככש"ס חולין פ"ד ע"א הנ"ל, ומיניה דשלג אינו מקבל טומאה אין עושיין ממנו מקוה לכתחלה אלא להשלים, ואהא היה מו"מ של הלכה דר' ישמעאל לפני ר"ע. ולפי"ז לא ידענו איזה מו"מ היה לו עם ר"ע, ואולי דהוי ס"ל כשם שאין טובלים בו כך אין משלים ונפסקה הלכה למעשה כאנשי מידבא שמשלים, אבל לא לטבול בו בעינא עד שיופשר ונמוח והכי הוא סוגיין דעלמא.

ולענין מו"מ של ר' ישמעאל י"ל דבשלמא לעשות כל המקוה משלג כיון שאינו מקבל שום טומאה אינו בכלל יהיה טהור דקרא, אך היינו בסתם שלג, אבל אם מצרפו עם מים שבמקוה חסר, ה"ל כחיוב עליו למשקה דמקבל טומאה כיון שמצורף למים. ועיין גדה (ט"ז) [י"ז] ע"א בסופו ובמב"ס פ"א מטומאת אוכלים ה"ל כ"ב הנ"ל ומשו"ה משלים.

וראוי למלאות השלג בסלים של נצרים נקובים" שהמים זבים מהם שלא יתקבצו ג' לוגין

ז) כתיב גבי ובא השמש וטהר ויליף בת"כ (שם פ"ד ה"ז) שלא ירחץ אבר אבר אלא יטבול בפעם אחת כמו ביאת שמש בפ"א ה"נ רחיצתו בפעם אחת, ומייתי לה סמ"ג (עשין רמח) וכ"י (סי קצח), וממנו למדים לכל הטובלים דילמוד סתום מן המפורש, ובפרשת מצורע בבעל קרי (טו, טז) כתיב כל בשרו מיניה ילפינן (עירובין ד, ב) לכל הטמאים, וא"כ (בזה) [בזב] דכתיב מים חיים נימא נמי ה"ה לכל הטובלים בעי מים חיים דוקא, בשלמא אי נימא כמ"ש הרא"ם הנ"ל דיהיה טהור מרמז נמי על טבילה, ושם כתיב להדיא מקוה מים, א"כ הרי קמן דאיכא טבילה במקוה, וגבי זב דגלי גלי דבעינן מים חיים ולא בשארי טבילות, ואדרבא מיני' יליף ראב"ד מדלא כתיב כל בשרו גבי מים חיים, ש"מ מים חיים דהיינו מעיין לא בעי שיעורא אלא סגיא בכ"ש [ע"י כ"י רס"י ר"א]. אבל לפמ"ש דאין שום רמז בקרא דאך מעיין ממקוה המטהרת, א"כ קשיא כנ"ל נימא מים חיים בזב וה"ה לכל הטובלים דבעינן מים חיים ושיעורא נמי, ובת"כ (פ' מצורע) איתא גבי זב בשרו ולא בגדיו בעי מים חיים, א"כ אימעות שארי טבילות ממים חיים, אבל צ"ע דברוב הטובלים כתיב בשרו א"כ כל בשרו דבעל קרי נמי נימא הכי בשרו של בעל קרי בעי שיעורא ולא שארי טובלים.

אמנם ברמב"ן פרשת מצורע כתב ואחר תטהר גבי זבה מיותר דאע"ג דדרשינן אחר אחר לכולן מ"מ תטהר מיותר, להוסיף לה טהרה יתירה שלא

ו. ראה לעיל במ"ר.

ח. בהגהות י"ל יעקב: ג"ב לא זכיתי להבין א"כ כעת שכולנו טמאי מתים אך אפשר להביא שלג ואפי' בסלים נצרים כיון שהשלג מקב"ט ע"י שמחשבין למשקין להשליכו למקוה ולומר דאח"כ חפרה טומאתן ממנו זה לא מצינו בתוה"ק ואורב"ב דאל"כ שוב ל"ד כלל שהמים יהיו ביר"ש ויהי טהורים דאפי' הם טמאים מכל מקום כשישפכו בקרקע יטהרו אלא דו"א ועיין מש"כ לעיל סי' קצ"ח אות י"ב כגליון שם ובגליון הד"ח למקואות (אות ו') בפתחתו שם מו" הברייתא דתו"כ בור את הבור מקוה את המקוה, (א"ה) זה לשון הד"ח שם אות (ו'), מקוה שיש בו מ' סאה אינו נפסל בשאובת. ופי' הרא"ש ז"ל הטעם משום וריעה הוי כוורע השאובים בתוך מים טהורים והראב"ד ז"ל בבע"ז לא ס"ל הטעם הזה דלדידי' אם שוב נחסרו מהמ"ם אין השאובים מצטרפים להכשיר ובאמת לכאורה מהח"כ שכ' וז"ל מניין אם טמא יטהרו ת"ל מקוה ומעיין יהי' מהור אין לי אלא מעיין את המקוה מנין מקוה את המקוה מנין מקוה את הבור בור את הבור בור את המקוה מנין ת"ל מעיין יהי' מהור בור יהי' מהור ומקוה מים יהי' מהור עכ"ל (התו"כ) משמע דאינו סברא פשוטה להכשיר מטעם וריעה כמ"ש הרא"ש ז"ל דא"כ למ"ל לדרוש זאת מקרא עכ"ל הד"ח וזה"ה, וז"ל היג"ל יעקב שם על הגליון, למש"כ בשו"ת ב"ש ח"ב ס"ג ומשיב כהלכה סי' מ"ז ושו"ת בח"ס סי' [צג] ושו"ת אמרי יוסר סי' צ"ד ריש חילוק בין השקה שכל המים הפסולים נופלים לתוך הכשרים ובין השקה אשר רק ע"י נגיעה מן הגד מיושבין דברי הרא"ש לנכון, ועשו"ת חת"ס חלק יו"ד סי' קצ"ט הביא מספר זית רענן על חילקוט ותו"כ הנ"ל דפי' כוונת תו"כ דמירי לענין מקוה חסרה שיוכלו לטבול בתוכה ע"י חיבורה למעיין ולשון אם טמא יטהרו כלומר חבר וכ"פ בעשירית האופה על התו"כ ולפי"ז לק"מ, אכן לפי"ז יהי' מוכח ע"כ דמ"ם לארם במעיין הוי רק דרבנן וכמו שכ' לעיל אות א' דאל"כ למה לא נקט התו"כ הדרש שגם מעיין יטהר ע"י מקוה דהרי גם במעיין משכח"ל חסר שאין בו מ"ם ומקוה כשרה בצדה והכי הול"ל (לומר) אין לי אלא מעיין את המקוה מקוה את המקוה מקוה את הבור וכו' ומרשב"ק מהרת מעיין ע"י מקוה ע"כ דבמעיין ל"ב מהרת דמעיין כ"ש מטהר מה"ת לאדם, אך תמה לי על היות רענן ועשירית האופה מי דתקם לפרש כן דאיירי לענין חסר ולא פ"י בפשוטו ולענין מהרת טומאה איירי כפשטות הלשון אם טמא יטהרו דגם במים שבמקוה ובור מחוברין משכחת טומאה כגון דנטמאו מקודם בפחות מכשיעור דודאי לא פרהה טומאתן אח"כ כשידרו לקרקע כמוש"כ לעיל בד"ח אות ב' ואפילו היה בתן כשיעור רק שלא היו בקרקע ונטמאו ושוב לא פקעה טומאתן בקרקע אע"פ שיש בהם שיעור מקוה כמוש"כ בהדיא בחי' צ"ל"ח פסחים בסוגיא דר"ח סה"כ סוף אות ק"ג דהוי הויתור ע"י

בשולי הכלי מהפשרת השלג שבתוך הכלי ויצטרף אחד לאחד לג' לוגין שאובים שפוסלים המקוה ולאחר שנתמלא המקוה שלג יעשה כנ"ל (בריש הסימן) להניח טס ברזל מלובן וגחלים הרבה

שיופשר השלג מאליו. הארכת קצת וממילא רוחא שמעתא^ב.

ואחתום בברכה הכ"ד.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריד

[מקוואות הנעשים ע"י סילונות הנמשכים מהגנות]

שלום וישע רב, יבא ויקרב לאור נערב, אדם גדול ורב, אבן הזוהר, כעצם השמים לטוהר, י"ג וידיד נפש כל חי, ה"ה הרב הגאון המופלג המפורסם העומד לתלפיות, חרב פיפיות, כש"ת מו"ה בנימין וואלף האמבורג נ"י, העומד לנס בקהלתו המפוארה ק"ק פיורדא יע"א ראש המדברים בכל מקום ברוך יאמר לעומתו.

לעשות רצון יראי ה' חפצתי להשיב דבר ולא חצי דבר. ע"ד המקוואות הנעשים בכמה קהלות ישראל ע"י מי גשמים ע"י סילונות הנמשכים מהגנות סילונות של טסי נחשת דלא שליט בהו יקבא ובסופן סילונות של נסרים מחוברים שיגיעו

המים למוקה ע"י טהרה, וכשהיא מלאה לה כשיעור ויותר הרבה מתממים מים ביורה גדולה שיש בו ברוז ופוחתים הברוז ונמשכים המים חמים למקוה ג"כ ע"י סילון נסרים כנ"ל. וכל יום שאובים מהמקוה כשיעור שנשפכין חמין לתוכה אתמול או קרוב לזה ע"מ לחזור ולשפוך לתוכה חמין היום.

ובקהלתנו עשויה מימי הגאונים הקדמונים ב' עוקות זו בצד זו ושניהם מלאים ונקובים זה לזה נקב גדול משפופרת הנור, וכשמנקין אחד שוב שופכים אל השניה בהמשכה ע"י סילונות כנ"ל מים מעלמא עד שתתמלא השני הדיקנית, וכשתתמלא השני מנקין גם אז את זב"ע ע"י

טומאה דלא מהני לכ"ע בכה"ג עיי"ש וע' רש"י פסחים י"ז, ב' ל"ש אלא בכלי אבל בקרקע טהור"י יעו"ש ובהכי הוה א"ש מפי דלא נקט מקוה את המעיין דמעין לא משכח"ל כלל שהיה מקודם תלוש וקבל טומאה, אכן בשו"ת הת"ם סי' קצ"ח ב' בפשיט' דכל מים שנממאו באור או בתלוש כשנפולין לקרקע ונעשו מקוה כשרה פקעה טומאתו והדבר צלע"ג, שוב ראיתי בתשובת הרא"ש כלל ל"א דין ב' הביא דברי התור"כ אם טמא וטהרו וכו' ע"כ ורוצה להביא מזה ראי' דמהני גם כשאובין השקה כל שהוא אע"פ שנפסק אח"כ עיי"ש וא"כ ע"כ כוונת הרא"ש אין ר"ל שגם עכשו הוא חסר רק שהיה חסר בשעת קבלת הטומאה ועיי"ו היה יכול לקבל טומאה כמבואר בק"ק דמקוואות ברע"ב וברמב"ם פמ"ז ממו"א הל"ב דמקוה שאין בה אר"ם שפיר מקבל טומאה אם נפלו שם מים ממימי ברצון ולשון שהוא חסר לא דוקא ור"ל שהיה חסר, אלא דלפ"ז תמה א"כ מאי ראי' מייתי לשאובין כיון דלא מיירי כלל התם משאובין דהרי שפיר משכח"ל שלא מהני שאובין ויטמאו ואפי' לפי מש"כ רש"י פסחים י"ז ע"ב דרביעית מים שבקרקע אמק"מ מה"ת רק מדרבנן והבא אקרא קאי מ"מ משכח"ל במים שבכלים שלא נעשו שאובין כגון כמנ"ח קנקנים לנגבן ונחמלאו מאליהן דלא הוי שאובין ומ"מ שפיר מקבלין טומאה אם נפל בהם מים ממימי ברצון כיון דלא נעשו מקוה דאוריית' אף קודם שבמלו לרביעית דמקוה מפני שהם בכלים וא"כ מאי ראי' מייתי לשאובין וצע"ג. 2. בקובץ תשובות הת"ם יור"ד סי' לט השיב רבינו להשוואל כאן על מכתבו לרבינו, וז"ל רבינו שם: גי"ה הגיעני ומילא מבא אמר בהא דמעין בממלמל, ובשמי' אמינא לי' בני מדרשא, והנה כבר מקודם הוספתי על גילון תשובתי לפע"ד היינו דברי רש"י חגיגה י"א ע"א הורחן במים (ויקרא ט"ו) בפת"ה, והקשו עליו תוס' וכו', ולפע"ד כוונת רש"י מבואר דס"ל דקרא אך מעין (שם י"א ל"ו) לא מיירי מטבילה רק מטהרת המים עצמן, וקרא ורחן במים בפת"ה מורה על מים הידועים במקום אחד והיינו קרא דאך מעין, וכל התנאים הצריכים לטהרת המים עצמן אותן תנאים צריכים למבילת המימאים ולא ממשם (חוקת) [חוקת] אתי עלה, כן נראה לי כוונת רש"י. אלא לפי זה תליא כ"ז הדין במקרא ובמסורת כמו יראה וראה וחלב פ"ק דסנהדרין (ד' סע"א), אלו דברי תוספות על הגליו.

יתר מזה אין לי להשיב על כל הדקדוקים ואין דרכי לעשות סגוריא, וידע כי כמה פעמים ימצא בדברי חו"ל שעשו הסיבה למסובב ופעמים המסובב לסיבה, ע"כ כמה פעמים ימצא שחלו מקוה במהרה ולפעמים בהיפך, ומי שאינו מתעקש יעמיד כל דבר על ברזו ומכונו. [ור' לעיל סי' קצח אות יב].

תשובה ריד

- א. לעיל סי' רג כתב רבינו עשיית מקוה ע"י מים שאובין. וראה לעיל סי' רב וסי' ריב. ועי' שו"ת באר משה [להר"מ דנישכמקי אב"ד סלבורקא] יור"ד סי' לו.
- ב. הכוונה לראשונה, וממלאין אותה ע"י המשכה.

המשכה הראשונה כמתני' בכתף ונותן בעליון עד ש שאל יחסר ה ובהרבה קהלות קטנות נקובה כשפ"ה להם כנ"ל נדחקים מאוד ממקום למקום עד ימי הנ וכפור כמתני' דמקוואות טובלות הנשים במקוה נ סילונות שניתקנה על ידי ה מעשיה בפרטות כי קטן ה וחדר ה

והנה פר"מ יצא לפקפק חסירתו וצדקתו נקי חומרות כל האפשרי ותש ברורו האריך עלינו הדרך והרחיב כמעייין הנובע וכ כתבתי קונטרס אחדי' לסלק (מה"ת סי' קמב) מעל רוב הכ מנוקב כשפופרת הנוד ונס אחרתי' בענין מילוי מקוה יצאתי לישע בעזה"י אשר י יעזוני ויהיה עמדי לברר בוריה ואימא מילתא דתתי וסיעת מרחמוהי כולם אהו גבורי

[ביאור הסוגיא ז

וזאת החלי בעזה"י. גרסינ כל חייבי טבילות ט בין ביה"כ במאי אילימא נ איכא שאובים ניהו אלא ל איך אינש אחרינא לא אר"י אלא לחמי טבריה, ופריך מו כדי הוא בית אלקינו לאבד ו יכול לטבול בצונן ומסיק ב וכתבו התוס' (ד"ה טבילה)

- ב. הפני יהושע היה רב בפפד"מ.
- ג. אולי כוונתו לסי' קצח עיין שם.
- ד. ר' לעיל סי' ר. ועיי' גם סי' ריג.
- ה. בהגהות יג"ל יעקב: נ"ב לענ"ד י אם כן המרחצאות גופייהו נ אוי כל אמבטאות שבמרחצאות כשו

(גדרים מ, א) דלשון מקוה משמע אשבורן ולא זוחלין כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד, אבל מעיין בין זוחל בין עומד במקום אחד נקרא מעיין, ומ"מ אי לאו אך חלק הוי מקשינן מקוה למעיין לטהר בזחילה עכ"ל. וא"כ שוב י"ל כיון דכתבה תורה אך למעט זוחלין דלא שוה מקוה למעיין, א"כ בעינן דוקא מקוה באשבורן, וא"כ אף דלא הוי זוחלין כשאינם הולכין ממקום למקום, מ"מ אם אינם תוך גומא גם אשבורן לא הוי ופסול לטבילה.

אבל זה אינו, דהא אין לנו אלא שני שמות זוחלין ואשבורן, וכיון דאין בזה פסול זוחלין אחר שאינם זוחלין ממקום למקום, ודאי שדין אשבורן להם ואף שמתפשטין כמה, מ"מ כיון שאין הולכין ממקום למקום א"כ נקרא בלשון מקוה. דעיקר הוה מלשון יקוו המים אל מקום אחד, וכיון שאין מתפשטין והולכין ממקום למקום שוב מקרי יקוו המים אלא מקום אחד, וכמבואר בלשון הרא"ש הנ"ל דהך יקוו אל מקום אחד אין לו שיעור, דהא מקוה שמימיו מחוברין כשר לטבול בהם אם יכול להתכסות בהם, ועיי' בפירוש הרמב"ם (סוף פ"ז דמקוואות) וז"ל וביאור מרודדין שטוחין על פני ארץ כו' ע"כ, ובלשון הש"ע (סי' סו) מקוה שמימיו מתפשטין ע"ש, ואילו הכי כשרים הם וע"ש בש"ך (ס"ק קמ), וכל הדברים הללו ברורים כשמש בצהרים.

ולרווחא אביא ראיות עוד מלשון הרמב"ם (פ"ח דמקוואות ה"ח) שכתב שאין המים הנוחלים מערבין אלא אם כן עמדו כו', וע"ש בכסף משנה, ובש"ך (ס"ק קכט) שמתורת זוחלין הוא, ושמע מינה דאם עמדו שוב לא הוי זוחלין, אף שהנחל אינו תוך הגומות כמובן. וז"ל הריב"ש (סי' רצב) וגם שעירוב מקוואות צריך שהמים המערבין ב' המקוואות הם מערבין אותם במקומם הטבעי שזה אשבורן לא בהיותם זוחלין עכ"ל, והרי פירש אשבורן. וז"ל התשב"ץ (ח"ג סי' לד) והעולה מזה לענין הנידון שהוא שאם כשירד הטובל נתפתחו המים מכותלי המקוה כותלי החדר מעכבת זחילתן בזה עלתה לו טבילה כו', אבל אם המים הצפים מלמעלה מכותלי המקוה אין כותלי החדר מעכב זחילתן בשעת טבילה בזה לא עלתה לו טבילה, דמי מקוה אין מטהר בזוחלין אלא באשבורן

שנגד חלל הנקב הוי נמי שני מחיצות והמים שבנקב העירוב מתכנס גם בתוכם כמובן, ואמאי מצא כת"ה פקפוק שלא יהיה בכלל אשבורן. וגם גוף הדבר שכתב כבוד תורתו הרמה לענין אם המים יוצאין חוץ לגומא ואינם זוחלים, הנה לדעתי זה רק דרוש וקבל שכו, דאיך אפשר שיהיו המים יוצאין לחוץ, ולא יהיו בתוך גומא או מחיצות ולא יזחלו. ואם הם תוך גומא או מחיצות ממילא ודאי דנקראים אשבורן, ואם אינם בתוך מחיצות בודאי יזחלו וילכו למו, והכי יהיו נצבים כמו נד כמו בקריעת ים סוף.

77 אמנם בעיקר הדין נלע"ד פשוט שאף אם אין המים בתוך גומא או מחיצות, כל שאינם זוחלים ממקום למקום כשרים לטבול בהם, דאף דאשבורן נקרא על שם מקום עמוק או שבירה, היינו דעל פי הרוב אין המים נחים במקום אחד רק בגומא על כן כשרוצים לכנות שם למים הנחים קראוהו בלשון אשבורן, אבל אם יהיה באופן שהמים יהיו נאספים במקום אחד אף למעלה מהארץ ולא יהיו זוחלים ממקום למקום דין אשבורן להם וכשר לטבילה. תדע דהא אשבורן לא כתיב בקרא, רק שבתורת כהנים ילפינן מדכתיב אך מעיין דמיעוט הוא, ולמדו דאף מעיין מטהר בזוחלין, אבל מקוה אין מטהר בזוחלין אלא באשבורן. וא"כ כיון שאין עליהם שם זוחלין דין אשבורן להם.

והא פשיטא דזוחלין לא נקרא רק דבר הנוחל והולך ממקום למקום, וז"ל הרמב"ם בפירושו (סוף פ"א דמקוואות) מלת זוחלין עברית עם חמת זוחלי עפר, רצה לומר הנחשים הנגרים בארץ. וז"ל רש"י בפירוש התורה חמת זוחלי עפר, ארס נחשים המהלכים על גחונם על העפר כמים הזוחלים על הארץ, זחילה לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפסף על העפר והולך ע"כ. וא"כ בדבר שעומד במקום אחד שוב לא נקרא זוחלין ולא מימעט ממיעוט דאך, וממילא דכשר לטבילה כדין אשבורן.

ואף לפירוש רש"י (שבת סה, ב) שכתב וז"ל ומהו אשבורן דקוו וקיימו לאפוקי שאם הטביל בו כלים דרך זחילתן כשהן נמשכין ויורדין למקוה לא עלתה להם טבילה דבור מקוה כתיב דקוו וקיימו ע"כ. וז"ל הרא"ש

שו"ת בית שלמה - ת"ק סי' נב

ברמ"א ל שלמה דר"ח ז"ל

נזק ונסיון 4 בר"ל ל צון אקרוגה מנצלויה
מיי"ל

וזהו ששינונו נוטפין שעשאן זוחלין כו'. והרשב"א (בשער מ) כתב דבעודנו זוחל לא יטבול בו עכ"ל.

ועוד ראייה ברורה ממה שכתב המג"א (א"ח סי' קס ס"ק טז) וז"ל ונ"ל דשלג המונח על פני הארץ כל שיש מ' סאה מחובר יחד אפילו נמוך מאוד מותר, ועי' (נדה טז, ב) דלענין טהרה הוי חיבור ע"כ, ומבואר מזה דאף אם מונח על פני הארץ שלא בגומא כשר לטבילת ידים. ועי' שם (סי' קכט סט"ו וסי"ד), ובמג"א (שם ס"ק כז), ומבואר מזה דבכהאי גונא כשר ולא מקרי זוחלין.

ואף שהט"ז (שם סוף סי' קנט) כתב וז"ל אבל לענין טבילה בשלג במקום שהוא מכונס בגומא ויש שם שיעור מ' סאה יש להתיר בטבילת ידים ע"כ, אף אם נאמר דבעי שיהיה מכונס בגומא דוקא דלא כמג"א, ויעוין בבאר היטב (סי' קס סקי"ג). פשיטא דאף אם נאמר דדוקא נקטה ט"ז, היינו דטובר דאם אינו מכונס במקום אחד בגומא אינו מצטרף, וראיית המג"א מש"ס (דנדה) יש לדחות, וע"ש באחרונים. ויעיין במרדכי (סוף פרק במה טומנין), אבל גם הט"ז מודה דאף אם אינו מכונס בגומא לא הוי זוחלין. דהרי ודאי גם לדעת הט"ז אם טבל ידיו בגומא מלאה שלג, אף אם השלג גדול ויוצא חוץ לגומא ודאי דאין בזה חשש זוחלין, ולא הוי כמקוה שנפרץ וזוחל לחוץ. והוא מהאי טעמא דזוחלין לא הוי רק כזוחל והולך ממקום למקום וכנ"ל.

ועוד דהא האחרונים שאחריהם תפסו להלכה כדעת המג"א, אלא שאין צורך לזה, דאף הט"ז מודה בזה וכנ"ל, וגם מדברי הט"ז (יו"ד סי' רא ס"ק עה), ומב"ח וש"ך (שם ס"ק קכג) מבואר כמו שכתבתי. ועוד ראייה מתוספתא הביאה הר"ש (פ"ד מ"ד) וז"ל גג שיש בראשו כו' היה בו מ' סאה ונפתקו ובאו לתוך הבית כשרים ואין מטבילין בהם שאין מטבילין באויר, היה ראשו אחד מגיע לארץ מטבילין בו כו' ע"כ, שמע מינה דכיון שראשו אחד מגיע לארץ הוי אשבורן ולא זוחלין

וע"ש בפירוש הר"ש, וכל מה שכתבתי כאן הוא ברור לע"ד כשמש בצהרים (ב).

ועל דבר אשר כתב כת"ה נידון פסול זוחלין, שאין הפירוש כפי הבנתי שהפסול הוא במה שהם זוחלין בשעת הטבילה ואם אין זוחלין בשעת הטבילה כשרים הם, וכ"ת האריך וכותב שפסול זוחלין הוא שאם דרכם למזחל פסולין אף שהם בשעת הטבילה אינם זוחלין, רק אם עשה למנוע הזחילה אזי כשר, אף אם נוטלו תיכף אבל לא זולת זה עכ"ד. והנה בפשיטות דבריו תמוהים מאד, דהרי ודאי אם אינם זוחלין בשעת הטבילה ותמיד הם זוחלין ודאי על ידי התהוות איזה דבר נעשה ההשתנות ההוא, ומה לנו שעשיות מניעת הזחילה נעשה על ידי מעשה או נעשה ממילא והזחילה הוא על ידי מעשה, והכי אפשר לחדש בזה דינים מסברת הכרס.

ובעיקר פירוש פסול זוחלין, אשר כל הבקאים בהלכות מקוואות לא יאמרו ולא יסתפקו לפרש, רק שפסול זוחלין הוא אם הם זוחלין בשעת טבילה פסול לטבול בהם, אף אם דרכם שעומדים תמיד באשבורן, ואם אינם זוחלין בשעת טבילה כשר לטבול בהם, ואף אם דרכם לזחול. וכ"ת כתב שפירוש פסול זוחלין הוא שאם דרכם לזחול, אז אף אינם זוחלין בשעת טבילה פסול לטבול בהם. ולדבריו אם אינם דרכם לזחול אף אם זוחלין בשעת טבילה כשר לטבול בהם, דהא לדברי כ"ת לא תליא מלתא במה שזוחלין בשעת טבילה, רק במה שדרכם בכך. וחס ושלום לפרש כך, וישתקע הדבר ולא יאמר. דהרי דעת התשב"ץ (ח"ג סי' לד), ומהרי"ק (שורש קנו), ונודע ביהודה (מה"ת חיו"ד סי' קלז) שאף שהמקוה אינו זוחל בשום פעם רק שהוא מלא וכשעה שנכנס הטובל הוא זוחל מחמת הטובל, טבילתו פסולה משום פסול זוחלין.

ואף הש"ך (ס"ק קכ) שמכשיר בזה, הוא דוקא מחמת שאינו זוחל רק מחמת האדם הטובל כמבואר שם, אבל אם זוחל מחמת דבר אחר אפילו אינו זוחל בשום פעם רק בעת הטבילה פסול לדברי הכל, ובפרט שלדינא

הגהות מבן המחבר

(ב) כן מבואר גם כן בספר תוספות חדשים (פ"ה דמקוואות מ"ו עש"ה, ובתוס' (חגיגה ריש די"ט).

העיקר כדעת התשב"ץ ומהרי"ק והנודע ביהודה הנ"ל. ועכ"פ העיקר אם זוחלין בשעת טבילה או לא, וכן מבואר במדרכי (הלכות מקוואות) וז"ל הטובל במקוה כו' יזהר שלא יצאו המים משפת המקוה בשעת טבילה דא"כ הוה ליה זוחלין. וכן מבואר מלשון הרמב"ם (פ"ח ה"ח) שהבאתי למעלה, וכן מבואר מלשון התשב"ץ,

ומלשון הרשב"א שהובא בתשב"ץ שהבאתי למעלה, שמדברי כולם נלמד שעיקר פסול זוחלין, פירושו שזוחלין בשעת הטבילה דוקא, ואם לא כן כשרים הם, וזה ברור בלי ספק.

שלמה
במהר"י

השלמות

ב) הגה בשו"ט שבין רבינו זצ"ל להגר"ש קלוגר זצ"ל האריכו הרבה האחרונים בספריהם. וא"א להביא כאן כל דבריהם, ונציין כאן לספריהם, והרנצה יוכל לעיין בהם ולמצוא הערות והארות בשו"ט הנמצאת כאן:

שו"ת ארץ צבי-תאומים (יו"ד סי' לח). שו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ב') ועוד שם (ח"ב סי' נ"ט) ושם במפתחות באריכות. עוד שם (חלק ג' סי' רל"ז) עוד שם (חלק ח' סי' קפט). בדרכי תשובה על יו"ד (סי' ר"א ס"ק ר"פ) באריכות בספר שירי טהרה להגאון ר' מאיר אריק זצ"ל הנד"מ ע"ש (ע' ב' טור א-ב) ועוד (ע' י"ד טור ב') ועוד (ע' ה' טור א') ועוד (ע' ק"א טור א') ועוד שם (ע' ק"ו טור ב') ע"ש היטב.

ע' רלא). בשו"ת דברי יציב (ח"ג יו"ד סי' קט"ו אות ב') ועוד שם (אות ו') ועוד שם (סי' קט"ז אות י"ב) ועוד שם (בסי' קי"ז ס"ק ד') ע"ש בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ע"ז אות ה') ושו"ת שבט הלוי (חלק ט' יו"ד סי' קפ"ו). בשו"ת להורות נתן (ח"ב יו"ד סי' ע"ה אות ו') ועוד שם (חלק י' סי' עד). בספר מקוה מים (ע' קי"ט אות ד') ומש"כ בדבריו בספר עלי טהרה (ח"ג ע' נח). בספר שבט מיהודא מהגה"צ מדז"קוב זצ"ל (ע' שי והלאה) מש"כ בזה הרבה ובספר צבא אהרן (ע' 12 אות ב') ע"ש. בספר אוצר כללי התלמוד והפוסקים להגר"ד אהרונג (ח"ז ע' ס"ו) ובספר שעשוע אפרים (סי' ד' אות ח') ועוד שם (סי' ה' אות ג'). וראה בספר עלי טהרה (ח"ג ע' נ"ט. ע' רכ"ד, ע' תט"ז, ע' תנ"ט, ע' תקי"ח ועוד שם הרבה). בספר שערי מקוואות (סי' ר"א סעיף נד בביאורים ד"ה נפרץ וכו') ובספר דברי יוסף להגר"י יוסף על יו"ד (סי' ר"א ע' שס"ט, וע' שע"ט). בקובץ הבאר - ירושלים (קובץ כ"ה ע' ד' הערה א' ושם ע' י' הערה ח'). בקובץ מבית לוי (קובץ י"ז ע' קעט).

ובשו"ת חזון נחום (סי' ע' אות ד') ועוד שם (סי' ע"ה אות ח'). בשו"ת מהר"י מינץ (סי' י"ד) בהערות ביאור מהרי"פ. בשו"ת לחם שלמה (יו"ד ח"ב סי' כ"ו). שו"ת מהרש"ג (יו"ד סי' ח') ועוד שם (ח"ב סי' קצ"ט). ספר ציונים לתורה להגר"י ענגיל זצ"ל (כלל י"ח). שו"ת מהר"ם בריסק (ח"ד סי' א' ס"ק ו' וס"ק י"ז) ועוד שם (סי' ד' אות א' ואות ט"ו). ע"ש. שו"ת פרי השדה (ח"ד סי' קכ"ט) ועוד שם (סי' קל"ו). שו"ת בנין צבי (ח"א סי' מ"ג אות ד'). וראה בחזון איש (טהרות - ליקוטים סי' ו' אות ב') שהביא את דברי רבינו זצ"ל והקשה עליו. ובמש"כ בספר זכרון גבריאל - ריקליס (ע' קג) לבאר בזה וכן בספר אור מאיר - פוזן. (סי' א' אות ח') ובקובץ מוריה (שנה ב' גליון א - ב ע' מ"ט בהערה 2) מש"כ בדברי רבינו זצ"ל והחזו"א הנ"ל. בשו"ת מנחת יצחק (חלק א' סי' קמ"ז). ובספר יסוד יוסף - טהרת יום טוב (ח"ב ע' ר"ל) תשובת הגאון ר' שמחה נתן גרינבורג זצ"ל, ושם (ח"א ע' רלא) מספר מים עמוקים, ועוד שם (חלק ח' ע' צא) ועוד שם (חלק י"ט

וביסוד המחלוקת שבין רבינו זצ"ל להגר"ש קלוגר זצ"ל בענין שיעור כשפופרת הנוד, אי הוה מה"ת או רק מדרבנן, ראה עוד בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שד"מ) מש"כ מהמדרכי (בע"ז סי' תתנ"ו) שמפורש דהוי הלכה למשה מסיני, וכתב על רבינו והגר"ש קלוגר זצ"ל: ושניהם לא ראו דבר זה עכ"ל. וראה עוד בשו"ת חזון נחום (ח"ב סי' נ"ה ס"ק ב'), שו"ת מהרש"ג (יו"ד סי' ס"ו). שו"ת בנין צבי (ח"ב סי' כ"א אות י'). שו"ת דברי יציב (ח"ג יו"ד סי' קי"ז ס"ק ו' וס"ק י"ב). ספר מקוה מים (ע' קכב-ג) ועוד. ספר עלי טהרה (ח"ג ע' תל"ו, ע' תקי"ב והלאה) וע"ש (ע' תקכ"ד) מש"כ מספר גלות עליות (פ"ו מ"ז פיסקא א') מש"כ מהר"ש והרמב"ם דהוא הלכה למשה מסיני ע"ש. ובקובץ בית אהרן וישראל (שנה כ"ב קו' ג' ע' צ) עוד בזה.

נראה דאזלי לשיטתם (בסוכה), דגם למפרע בעינן ארוכה וכו' כרעים.

אמנם נראה כמו שכתבתי למעלה דאף לשיטתם (בסוכה), על כרחך דהא דלמפרע באין הדיוט יכול להחזירה הוא ומשום הכי סבירא להו דבעינן ארוכה או קצרה וכו' כרעים. ולפע"ד כל מה שכתבתי ברור ב"ה, ולא הוצרכתי לכל זה רק יען שראיתי שכ"ת אינו רוצה לזוז מדעתו, לזאת כתבתי עוד הפעם, ואם עכ"ז אינו רוצה לקבל דברי לא יעמיס עלי עוד בזה, כי הזמן יקר אצלי וטרדותי רבו מאוד, ואינו כדאי לאבד הזמן לומר ידידי נצח, כבר יצאתי ידי חובתי לכתוב הנלע"ד, וגם כוחי כשל מאוד וגם הכתיבה היא עלי לטורח ולמשא כבד, ושלוש תורתו יגדל כנפשו היקרה ונפש הדורש שלומו באהבה.

שלמה

במוהר"י זללה"ה חופ"ק הנ"ל

להחזירה, ומוכיח לה מדברי התוס' (פג ריש ע"ב), ומשום הכי כתב דעל כרחך גם בזוג ועינבל אי הוי שבר כלי לא מהני הדיוט יכול להחזירה, ותמהני דאיך משכחת לה בנשבר גמור הדיוט יכול להחזירה, דהא אף אומן אינו יכול להחזירה רק לתקנה, ובשל פרקים הוא דאיכא למיתגני בהדיוט יכול להחזירה או אומן. והא דזוג שניטלו עינבליו או מטה שנתפרקה כעין זו של פרקים דמיא, וא"כ מהא מוכח, דבהדיוט יכול להחזירה לא פרוח, טומאה מינה, ולשיטת התוס' (בסוכה) דמיירי דוקא, בארוכה וקצרה וכו' כרעים על כרחך מיירי באין הדיוט יכול להחזירה. ואף שהתוס' (ברכות נ, ב) על הא דמיטא מטמאה אברים כגון ארוכה וכו' כרעים כתבו דמיירי שהדיוט יכול להחזירה, לא קשיא מידי, דשם בברכות על רבא דהתם העמידו דבריהם, ורבא סובר (בשבת) דלטומאה דלהבא לא מהני הדיוט יכול להחזירה, אלא שמפשט דבריהם שהביאו הא דסוכה על מתני' דחלקוה,

תשובה עו

בענין עשיית מקוה ע"י שלג

דטסין הם גולמי כלי מתכות ומבואר כן בפירושו (פי"א דכלים מ"ג), וע"ש בפירושו הר"ש והרא"ש והרע"ב. שוב נזכרתי שבספר סדרי טהרה (סי' קצח סוף ס"ק סג) הביא כן בשם תשובת פנים מאירות^א. אמנם מה שכתב שם דעל פי פירושו הרא"ש שם יש לפקפק בראיה זו, דבריו תמוהים.

אמנם מה שכתב כ"ת בשם החתם סופר להביא השלג על ידי סלים מנצרים נקובים נקבים מרווחים משום דאין השלג מקבל טומאה אין צריך הווייתו על ידי טהרה, ואחר כך כתב דבספר מי השילוח כתב דאפשר

סקאלא. יום א' טוב טבת תרכ"ה לפ"ק

שפעת שלום וברכה לכבוד אהובי ידידי הרב המופלג החריף ובקי מו"ה יוסף נ"י מ"צ דקהילת וויזניצא

דמכתבו קבלתי שבוע העברה, ועל דבר שאלתו בנידון לעשות מקוה משלג וכפור. והנה כ"ת ראה דברי תשובת התם סופר (סי' ר וסי' ריג), והנה מה שכתב כ"ת דמה שכתב החתם סופר שיניחו על השלג טסין של ברזל מלובנים וגחלים הרבה להפשיר השלג, והעיר כ"ת דהא פשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה, ובודאי כוונתו על ידי גולמי כלי מתכות עכ"ד, דבריו נכונים,

השלמות

השלג ע"י טסים מלובנים היינו רק גולמי כלי מתכת אבל לא ע"י כלי מתכת דהא מקבלים טומאה ואנן בעינן הוי" ע"י טהרה, א"כ

(א) בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ו סי' ט"ז) הקשה הרב השואל על הח"ס לפי מש"כ רבינו זצ"ל כאן בתשובתו, דמש"כ הח"ס להפשיר

כמבואר בש"ע (סמ"ח) דכתב יסיד ידו משם כו' ע"ש. אלא כל הפלפול של החתם סופר הוא רק מצד הויה על ידי אדם שזהו פסול אחר^א. אמנם בעיקר דברי החתם סופר שם שכתב דאף לדעת הרא"ש ורבי שמעיה דמותר לטבול בשלג שלא נפשו, אפילו הכי לא יפסל בשאובין בעת היותו שלג, משום דפסול שאובין אסמכוהו אקרא דמה מעיין בידי שמים ועיקר קרא דאך מעיין לענין קבלת טומאה נאמר דמעיין ומקוה אין מקבל טומאה, וממנו נמשך לענין שאלו המים מטהרים הטובלים בהם, על כן ביאור המקרא דאם המקוה בידי אדם מקבלים טומאה וממילא דאין הטובל בו טהור, וא"כ שלג דאינו מקבל טומאה הטובל בו טהור בכל ענין ואף שעתה

דעל ידי נכרי לא מקרי הווייתו על ידי טומאה עכ"ד. תמהני שכ"ת לא עיין יפה בדברי החתם סופר, דשם עיקר פלפולו הוא משום שאובין, ומשום הויה על ידי אדם ולא משום הויה על ידי דבר המקבל טומאה. ובריש סי' ריג דלא מהני הויה ע"י אדם מה שאדם מניח הטסין והגחלים כדי להפשירו דלא מקרי הויה על ידי אדם אלא הסרת המניעה, ואי משום הויה על ידי דבר המקבל טומאה, הא אף לסתום הסדק שלא יצאו המים הביא בש"ע (סי'נ) בראשונה בסתם דעת המחמיר, וכל שכן בזה.

ועוד דלענין חשש דבר המקבל טומאה כיון שבעת ההפשרה כבר מסולקת יד אדם מהם לית לן בה

השלמות

וראה בספר מקוה מים להגרי"י כ"ץ (ח"א ע' קמ-א) מה שהביא מדברי רבינו זצ"ל כאן וציין לעוד כמה דוכתי שכתב רבינו זצ"ל כן, והביא שכ"כ בשו"ת מהר"י אסאד (יו"ד סי' רכה) ע"ש. וע"ע בספר עלי טהרה (ח"ג יו"ד ע' שסו) מש"כ בדברי רבינו זצ"ל כאן.

ב) ע"ע בשו"ת נטע שורק (סי' פ"ח אות ב') שתפס כדבר פשוט שהח"ס לא דן כאן אלא בפסול דהוי' ע"י אדם ולא בהוי' ע"י דבר המקב"ט, אולם כתב דקשה מה הלשון אומרת בדבריו הקדושים שאין זה רק הסרת המניעה ושגבה ממני לכון דעתו כזה [שהפשרת השלג לא תהי' אלא הסרת המניעה]. ושם באות ג' הביא מהש"ך והח"ס (סי' ר') דאין הלכה כר' שמרי', ואין טובלין בשלג קודם שהופשר, וכתב ד"ל דלאו משום שאין דינו כמים עד שהופשר כשיטת הראב"ד שכשהופשר פנים חדשות באו לכאן, אלא גם מעיקרא דינו כמים ואפ"ה אין טובלין בשלג משום דידוע דהשלג ספוגי הוא, ויש בו בטבע נקבים נקבים קטנים שאין חלקיהם רבוקים זה בזה, וא"כ אין כל בשרו של האדם בא במים דהיינו במקום נקבי השלג וכו', אבל לולי כן היה המקוה כשרה משלג, רק איכא מניעה לטבול בו משום דבעי כל בשרו יטבול במים, ולפי"ז אם כנים דברינו היה מיושב דברי הח"ס הנ"ל שהפשרת השלג ע"י אדם לית לן בה, משום שאינו אלא הסרת המניעה של הטבילה בחוכה, וצ"ע בכ"י ובש"ך אם יש להעמיס כן עכ"ד.

וע"ע בלקוטי הערות לשו"ת חת"ס (יו"ד סי' רי"ג אות א') מש"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ב יו"ד סי' כ"ד) ודברי מלכיאל (ח"ה סי' קלה) בזה.

ובעצם דברי רבינו זצ"ל כאן ובמחלוקתו עם החת"ס זצ"ל האריכו הרבה האחרונים, וראה בשו"ת אמרי יושר להגאון ר' מאיר אריק זצ"ל (ח"א סי' קמח) ושו"ת ארץ צבי להרה"ק מקוויגלוב זצ"ל (ח"א סי' קכה) מש"כ הרבה בזה - ובספר שירי טהרה להגרי"מ

למה כתב הח"ס דלהכי אין להפשיר ע"י מים חמים מפני חשש ג' לוגין שאובין, תיפוק ל'י דהמים [שבהם מפשר את השלג] מקבלים טומאה ולא הוי הווייתו בטהרה עכ"ד. וי"ל דעל חשש זה יש תקנה קלה, דלא ישפוך המים להדיא לתוך המקוה אלא ישפוך קצת חוץ למקוה אפי" כ"ש דלהוי' ע"י טומאה א"צ ג' טפחים כמש"כ הח"ס לעיל סי' קצ"ט, ובוה יתיישבו ד' הח"ס גם מקושיה אחרת, לפי מה דמתבאר מכל דברי האחרונים, דיתכן דהחת"ס מודה שהפשרת השלג יש בה משום הוי' ע"י אדם ורק הנחת טסין מלובנים בידי אדם התיר הח"ס, א"כ יש כאן פסול מחמת תפיסת ידי אדם שהרי האדם שופך בידו את המים, ובשו"ת תולדות יצחק סי' כ"ד המובא בפת"ש ס"ק כ"א כתב באמת לפסול מקוה כזו משום תפיסת ידי אדם, ולהנ"ל ניחא, דאם אינו שופך להדיא לתוך המקוה אין בו גם משום תפיסת ידי אדם כמ"ש הח"ס לעיל סי' ר' ד"ה והראב"ד ע"כ.

וע"ע בשו"ת חיים שלום (ח"א סי' ס"ח) [ד"ה וראיתן] שכתב להרב השואל שפקפק ע"ד הח"ס, דעצת הח"ס ישרה, דטסין אין דינם כפשוטי כלי מתכת אלא גולמי כלי מתכת נינהו, ומשנה שלימה היא בפ"א דמס' כלים העושה כלים ומן העשת ומן החררה ומן הטסין ומן הציפויין טהורין, דלא חיישינן שמא מכלי טמא באו, ובכלי מתכת קי"ל שחזורין לטומאתן ישנה וכל הני לא ראויין לקבל טומאה, משום דגולמי כלי מתכת אין מקבלין טומאה, ע"ש בפ"י הר"ש והר"ב וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מה' כלים להדיא דטסין כגולמי כלי מתכת דיינינן להו דטהורין לגמרי, וכתוב: שוב ראיתי בשו"ת פנים מאירות (ח"ג סי' מ"ב) שנשאל אם מותר לחבר טסין של נחושת בקרקעית המקוה ובכתליו כדי שלא יצאו המים, והשיב להתיר מה"ט דהוי גולמי כלי עץ ונסתייע ממתניתין דכלים ע"ש ובס' סדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק ס"ג ע"כ.

נפשו ונעשה מים פנים חדשות באו לכאן, זה תורף דברי החתם סופר.

וב"ת כתב בשם מהרש"ק שהשיג עליו, דהא בחישוב למשקין גם שלג מקבל טומאה עכ"ד, ואין זה כלום², דהא קתני (נדה יז, א) חישוב עליו לאכילה כו', למשקה כו', ופירושו למשקה דסיפא כמו לאכילה דרישא, דהיינו שחישוב עליו שישתה אדם ממנו וכן בכל מקום שאמרו בש"ס צריכה מחשבה היינו לאכילת אדם, ועי' (פ"ח דטהרות מ"ו), וש"ס (כריתות דכ"א). אבל במה שחישוב שיטבול כשיהיה מים ודאי דבעודו שלג אינו מקבל טומאה.

אמנם עיקר דברי החתם סופר אין נראה בעיני, שתלה הכשר מקוה במה שאינו מקבל טומאה, ובש"ס (פסחים יז, ב) משמע איפכא דקאמר ומים נמי לא אמרו אלא דהוי רביעית דחזו להטביל בו מחטיץ וצינורות,

ומשמע דמשום הכי רביעית מים שבקרקע אינו מקבל טומאה הוא הואיל והוי מקוה לענין טבילה. וכן משמע יותר בהרא"ש (ריש הלכות מקוואות) דכתב ומפורש התם טעמא דבקרקע טהורין משום דחזו להטביל כו', והרי זה כמו שכתבתי.

ועוד לדברי החתם סופר א"כ מקוה דאינו מטהר בזוחלין מקבל טומאה נמי אף ביותר מרביעית, וכן כתב שם החתם סופר, וזהו מהתימה. ובתוס' (ב"ב דס"ז), והר"ש (פ"ב דמקוואות) דחו ראיית ר"י מההיא דפסחים משום דמים שבעזרה אי אפשר להם בלא המשכה ע"ש, וכיון דקאמר סתמא בקרקע טהורין, משמע אף בשעת ההמשכה ואז הם זוחלין ואפילו הכי אין מקבל טומאה³, ועי' בש"ע (א"ח סי' קנט סט"ו). אמנם לדינא למה לנו הפלפול הזה, הלא דעת הרז"ה בהשגות לפנינו המחמיר דשלג נפסל בשאיבה ואף בכלים גקובים אין

השלמות

שיופשר במציאות ויהי' כמים, אז מחשבתו אכשרי' לקבל טומאה, אבל בטובל בשלג כיון שמתהר בעודו שלג מכה תולדות מים כמים, לא נחשב בזה כחישוב עליו למשקה וז"ב בסברא.

גם בשו"ת דעת סופר (חיו"ד סי' ע"א) כתב דיש לחלק בין לטבול בשלג ובין קבלת טומאת משקין, דהמדייק היטב בדברי ק"ו [הח"ס] יראה דטעמא דר' שמרי' הוא דשלג בעין הוי בכלל מים דקרא, דתולדות מים נמי מים נינהו ע"ש בדב"ק, ואומר שהטובל בשלג כמות שהוא אינו מחשיבו בזה למשקין שיהיה תורת משקין עליהם דוקא אלא שטובל בו יען שהוא מתולדות מים וכמים נינהו ותורת מים עליהם, אבל בשביל זה עדיין לא נתחשבו כמשקין, ואינם מקבלים טומאה רק אם מחשב את השלג למשקין דוקא או תורת משקין עליהן ומקב"ט ודוק ע"כ.

וסיים שם בלקוטי הערות: ויש נפק"מ לדינא בין תירוץ הבאר חיים מרדכי והדעת סופר לבין תירוץ הבית שלמה, דלתירוץ, אם חישוב עליו שיטבול בו כשיופשר מועיל שיהיה דינו כחישוב עליו למשקה ומקבל טומאה מעתה, אבל לתירוץ הבית שלמה אינו מועיל, אי משום דחישוב לטבול לא נקרא חישוב עליו למשקה, אי משום דמה שחישוב עליו לאחר שיופשר אינו מועיל שיקבל טומאה בעודו שלג ע"כ.

וע"ע בשו"ת כוכבי יצחק (ח"ב סי' ג' אות ט-י) ובספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג ע' רסא-ב) מש"כ בדברי רבינו זצ"ל כאן. ד' וכעיי' הקשה הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל במנחת פיתים (על יו"ד סי' ר"א ס"ז ד"ה והנלע"ד וכו') ע"ש.

אריק זצ"ל על מקוואות הנד"מ (ע' נ"ז טור ב') ועוד שם (ע' צ"ט טור א-ב) ע"ש. ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' ל"א (ד"ה הנה בגוף וכו') ועוד שם (ד"ה ולכן וכו') ועוד שם ח"א סי' קכ"ב (ד"ה ומה וכו') ובספרו דעת תורה (יו"ד סי' ר"א סעיף לב) ובשו"ת צור יעקב להגה"ק מפורובינא זצ"ל (טוף סי' קז) ע"ש. וע"ע בספר יסוד יוסף - טהרת יום טוב (ח"א ע' רכ) ושו"ת כוכבי יצחק (ח"ב סי' א' ס"ק כה) ושו"ת באר משה להגר"מ שטרן ז"ל (חלק ו' סי' קנד) ובשו"ת שבט הלוי (חלק י' סי' קנ"א) ע"ש היטב. וראה עוד בספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג ע' קצא, ע' רסד, ע' שס"ו וע' תסז) מש"כ עוד בדברי רבינו זצ"ל.

ג) כתב בספר לקוטי הערות על שו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רי"ג אות י'): בשירי טהרה מבואר, דקושיה היתה ממה שחישוב שיטבול בעודו שלג, וע"ש בבית שלמה שנראה מתוך דבריו שלא ראה דברי השירי טהרה אלא ממה שהביא לו השואל, ונראה דהבית שלמה תרתי קאמר, דאם חישוב עליו לטבול בעודו שלג אינו מועיל משום דצריך מחשבה לשתי' ולא לטבילה, אבל אם חישוב עליו לטבול כשיהי' מים אפי' נאמר דגם זה נקרא חישוב עליו למשקה, אינו מועיל שיקבל טומאה בעודו שלג, דהא לא חישוב על השלג אלא על המים.

וע"ש עוד שהביא דבשו"ת באר חיים מרדכי (ח"א סי' ג') השיב על קושיה השירי טהרה, דהלא בח"ס באותה תשובה הובא סוגיא זו ופסק הרמב"ם ולא היה בהעלם עין גם לשעה, וע"כ צ"ל דסברת הח"ס הוא דחישוב למשקה לא נחשב רק היכא דחישוב

עושין ממנו מקוה על ידי אדם דדינו כמים לגמרי, ואנשי מידבא שעשו מקוה משלג בידים וישאוהו והוליכוהו עם הקרקע כההוא דזולף בידיו שבתוספתא הובא בהר"ש (פ"ב), א"כ הביאו השלג בטבלה שאין לה לבזבז ע"ש. ועל כרחק דבתירוץ א"נ נמי מיירי שהוליכוהו עם הקרקע, רק שבתירוץ קמא מיירי שנשאו השלג בידים בלא שום כלי, ובתירוץ א"נ מיירי שנשאוהו בפשוטי כלי עץ, אמנם בין כך ובין כך מיירי שהוליכוהו עם הקרקע, דאם לא כן פסולה משום שנעשית על ידי

אדם ולא כהראב"ד. והחתם סופר (סי' ר) הביא דברי הרז"ה הנ"ל, ולבסוף הקיל למעשה אם הביא השלג בסלים מנוקבים, ובאמת לדברי הרז"ה אין להקל. והחתם סופר שם נתחלף לו פסול שעל ידי אדם לפסול על ידי דבר המקבל טומאה די בהמשכה דבר מועט, רק שלא יפול לתוך המקוה מתוך דבר המקבל טומאה, מה שאין כן לענין פסול מה שנעשה על ידי אדם. ואם שדעת הרז"ה לא הובא בש"ע, מ"מ כיון שקיימא לן דכולו שאוב

השלמות

וכתב בספר לקוטי הערות על שו"ת חת"ס (יו"ד סי' רי"ג אות ט'):
 קושיית המנחת פיתים והבית שלמה וכן קושיות המחברים

ושבו חזר השואל והשיב לח"ס ושוב חזר הח"ס והשיב להשואל, כי לפי התנאים של אותן הימים נמשך שילוח מכתב עד הגעתו זמן של כמה ימים.

מכה"ג ביוה"כ, כולם הם רק לפי מה שכתב מרן ז"ל (בסי' רי"ג) דלפי מה דקיי"ל דטומאת משקין דאורייתא, לא מיירי קרא מדיני מקוה כלל, רק מטרת מים המחוברין לקרקע, וכל דיני מקוה כשאובין וזוחלין וכדומה נלמדים רק ממה שצריך שהמים לא יקבלו טומאה, נמצא דזוחלין פסוליין רק משום דמקבלים טומאה מן הטובל בהם, וזה ודאי חידוש גדול ומילתא דתמיהא, אולם לפי מש"כ מרן ז"ל בשו"ת (יו"ד סי' קצ"ח אות י"ב) דאף למ"ד טומאת משקין דאורייתא ועיקר הפסוק מיירי לענין טהרת המים, מ"מ מיירי גם בדיני מקוה, א"כ א"צ לומר דכל דיני מקוה תלויים בטהרת המים, דודאי יש למקוה דינים השייכים רק לענין הטבילה והם גזירת הכתוב או הלל"מ, והעדר התנאים האלו אינן גורמין כלל טומאת המים ע"י הטובל בהם אלא רק פסול בטבילה, ורק מים שאובין אפי' אם שוב נתחברו לקרקע מקבלין טומאה כמ"ש הח"ס שם, והיינו משום דקרא מיירי במים שנקו מעצמם שרק אלו אין מקבלין, וממילא דשאובין כיון דמקבלין טומאה נתמעטו מדין טבילה.

וע"כ צ"ל שתשובה שלפנינו נכתבה לפני סי' קצ"ח, ובינתיים הספיק השואל לקבל תשובה זו ולהשיב עליה והחת"ס כתב בינתיים תשובה סי' קצ"ח, וגם סמוך לו מכתב הנ"ל להשואל, ומש"כ הח"ס במכתבו הנ"ל יודע כי כמה פעמים ימצא בדברי חז"ל שעשו הסיבה למסובב וכו", היא חזרה על דבריו שבסי' קצ"ח שכתבה ימים אחדים לפני המכתב, ואף שלפי הנ"ל חזר בו הח"ס בסי' קצ"ח מרוב הדברים שכתב כאן מ"מ לענין דטבילה תולה בטהרת המים ולא להיפך לא חזר בו כמבואר שם ולכן הוצרך גם שם לדברים הנ"ל כדי שלא יקשה עליו מסוגיא דפסחים עכ"ד שם.

ה) בספר לקוטי הערות על שו"ת חתם סופר יו"ד (סי' ר) אות ז') כתב: אין נראה שנתחלף לו להח"ס זה בזה, שהרי הביא דברי הרז"ה אח"כ מש"כ מתוספתא דזילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול ופסול זה משום תפיסת ידי אדם כמבואר בכל הפוסקים, אלא דדעת הח"ס דלדינא שווין שניהם, וכמו דבפסול דהווי' ע"י דבר המקבל טומאה אם היתה המשכה כ"ש כשר, כמו כן בפסול מחמת תפיסת ידי אדם.

וכן נראה מתוך לשונו של המהר"ם שיק (סי' קצ"ו) סד"ה מיהו כבר השיג וכי' עשה.

ולפי"ז אפשר שמחמת קושית אלו חזר בו הח"ס לעיל (סי' קצח), שלפי הנראה כתבה אחר זמן כתיבת התשובה שלפנינו כפי שיבואר בס"ד. תאריך תשובה סי' קצ"ח היא כפי שנדפס לפנינו יום ג' פורים קטן תקפ"ח, ואולם שם כתבנו שזה א"א, לפי ששנת תקפ"ח לא היתה מעוברת וצ"ל תקפ"ט, שהיא היתה שנת העיבור וחל י"ד אדר ראשון ביום ג', בתשובה שלפנינו אין תאריך, אבל יש להוכיח שנכתבה לפני זמן כתיבת סי' קצ"ח, והוא עפ"י המכתב שנדפס בתחלת אות זה להרב השואל דנן, ותאריכה ג"כ שנת תקפ"ט וכפי שהגהנו שם הי' יום כתיבת התשובה כ"א אדר ראשון, דהיינו שבוע אחר זמן כתיבת סי' קצ"ח, וכיון שהיא סובבת על תשובה שלפנינו צ"ל שתשובה שלפנינו נכתבה לפני סי' קצ"ח, שא"א שבמשך שבוע א' כתב הח"ס תשובה שלפנינו והגיעה להשואל

ומה שהביא הח"ס רא"י מזבחים, היא אותה הרא"י שכבר הביא לעיל (בסי' קצט) ד"ה אך מ"ש, אלא דלעיל הביא אותה לענין הווי' ע"י דבר המקב"ט וכאן לענין תפיסת ידי אדם, דהרי שם בזבחים כ"ה ע"ב בנתן ידו או רגלו כדי שיעבור מים לחבית דפסוליין, יש שם פסול דמהווה בדבר המקב"ט, וכן פסול דתפיסת ידי אדם ואותה ראיה שיש לזה יש לזה.

ואף דלא מצינו בפ"י פסול תפיסת ידי אדם במי חטאת דאיירי בה שם בזבחים, מ"מ ע"כ צ"ל כן, דהא מוכח שם דקרא דאך מעין ובור מקוה מים איירי גם במי חטאת, דהא מיני' דרשינן

השג עלו, ואין אדם מתעב על דבר שאינו שלו כמו שאין אדם
 אוכר דבר שאינו שלו אפילו בהפקר עיין מקו"ה (סימן המ"ה
 סק"ט), ועיין פרמ"ג א"ח סימן י"א במשכנתא דלא שייך ענין
 לשמה בדבר שאינו שלו, ואף אם יאמר שם דמהני, אבל לתעב
 שיהיה עליו שם מים ודאי לא מהני כמש"כ הר"ש בפר"ט (פ"ז
 משנה ד') שיבא אחר ויבטל את מתשבתו, אך ז"ל כיון דמבואר
 שם ביו"ד דפוסק כהגמי מידבא (מקוואות רפ"ז מ"א) דמבואר
 שלג בתהילה ועושין מקוה, אי"כ קנו את השלג בהגבהה, שפיר
 מועיל זו מחשבה שיהיה עליו דין מים ויוכשר לעבילה (עיין
 בחיי קמח חלק יו"ד סימן ל"ב), משא"כ בחו"ה סימן ק"מ
 דשם מייירי המתערב בשלג המונח על פני חוצות, צד שוב שפיר
 פסול מטעם דאין עליו שם מים כיון דמתשבתו אין מועיל על
 שלג של הפקר, ומה דפוסל המתערב ליטול ידיו משלג שבכלי,
 מזה בחו"ה לק"מ כיון דשלג אין לו חיבור כמבואר בגדה
 (דף י"ז ע"א) נטמא מקלחתו לא נטמא כולו, וא"כ אין זו
 רציפות מים, אך זענין עבילה של מ' סאה שפיר יש לו חיבור
 מטעם השקב כמש"כ הר"ש פ"ג דעברות סוף מ"ב, עיי"ש
 וילוף לה מהא דשלג מעלה את המקוה, וצד שפיר כתבתי
 דלר"ך מתעבב בדבר שהוא שלו דוקא, ודברי המתערב אין סותרין
 ז"ל ולק"מ, כן ג"ל.

ובהיותי צדק הקשותי על שינת הר"ש פ"ה דמקוואות מ"ה
 דאם כותס החזילה בדבר המקבל עומאה פסול
 מטעם דלא הוי הווי"ו ע"י טברה, אי"כ למה מקוה שנפסלה
 בשינוי מראה מותר להא לתוכה מים עד שיחזור מראה למראה
 מים אם יש בו מ' סאה כמבואר בפ"ז מ"ג הרי מהווה המקוה
 בדבר המקבל עומאה כיון שמתעבב במים ומים מקבלים
 עומאה, ואף ד"ל כיון דשינוי מראה רק מדרבנן דמתחזי כמקוה
 של שאר משקין כמ"ש ההוי"ע בשם הרב"ד ז"ל ע"כ לא תשנו
 זו משום מהווה בדבר המקבל עומאה, מ"מ אכתי תוקשי לדעת
 הרב"ד בצימות סוף פרק הערל דבוצר דשינוי מראה פסול
 נראה עיי"ש, וא"כ מה בין זה למועב החזילה בדבר המקבל
 עומאה, וז"ל דברב"ד ע"כ לא יסבור כר"ש בפירושו, וכאשר
 המה עליו בפירושו הרא"ש שם, ממשנת דגודר כלים ועובל צדק
 (מקוואות פ"ה משנה ו'), ובכלי חרס אי אפשר לאוקמה דברי
 קהני (שם) וכלים שגדר צדק לא הוטבלו, הרי דמייירי בכלים
 שבהם בני עבילה ובצרטנורה דחק א"ע מאוד במשנה זו, ולדעת
 אפשר דבפשוטו לק"מ דגודר כלים מייירי קודם ביאה המים
 ואין הפסול עדיין צעולם כמש"כ הנוב"י תניינא סימן קל"ו,
 ומה שהקשה עליו החת"ס סימן ר"ד מהא דפירס עלי' סד"ן
 כדי למועב שלג תעשה הסוכה חממה מרובה מליאתה הוי
 כמסבך בדבר המקבל עומאה, לק"מ דשם אם סופה של הסוכה
 להיות חממה מרובה מליאתה הרי פסולה חיבף מטעם סוכה
 שאינה ראויה לשעב (סוכה כ"ג ע"א) והוי ממש כמועב
 החזילה שעושה מהפסול כשר, משא"כ צעובדא דהנוב"י שעושה
 פעולה שלא יבא לידי פסול, וה"כ גודר כלים ז"ל שגודר קודם
 ביאה המים כדי ששביבחו המים ויהי עשה אשכונן וא"ש
 הכל ולק"מ.

[מש"כ בפנים דהשקה מטעם זריעה, לכאורה מבואר להפוך
 בחוספתה שהוצאה צרי"ש פ"ב דעוב"י מ"ב דחשיב
 חומר באוכלין שאין להם טברה עוממתן משא"כ משקין, וכי
 כר"ש אף דלוחלין שחזרו ג"כ טבורין היינו כיון דאשרוש
 כחיטי אחריו תשיבו עיי"ש, אך האמת דכוונה כר"ש דכל
 שאינו נטרה כמות שהוא רק ע"י שינוי מיקרי אין לו טברה,
 ומזה ראי' למש"כ הרמב"ן שצרי"ש פ' צבחה המקשה ע"י

ובצר נטרו מים הראשונים בהשקה וכנ"ל, ובירושלמי הרומות
 פ"ה הלכה ב' מבואר ג"כ דנתן סאה ונטל סאה צמים שאובין
 כשר, עיי"ש דמהלך בין תרומה דאמרינן חוזר וניטור אם נעשה
 רוב תרומה, וגם כל האחרונים הקילו בזה"ל נתן סאה ונטל
 סאה מטעמים אחרים וכנ"ל אמרינן ג"כ לענין שאובין במשנה
 דסופ"ג ממקוואות מ"ד דאם נתכוין להוסיף אפי' מהרבה כלים
 מנטרפין עיי"ש.

וגם מנזחים (דף כ"ב ע"א) מבואר להדיא דהך דנתן סאה
 צמי פירות חיירי עיי"ש ובקן אורח שם, ועי' בנחל אשכול
 הל' מקוואות סי' י"א וגם בהש"י השיב משה סי' מ"ה מיקל
 בזה, גם כתבו קל"ה אחרונים דצו"ה דעושין כן צרוב עיירות
 שוב ליכא משום מראה עין כמש"כ בקיבולה בשבט צו"ה, וגם
 באשכול מבואר דהאוסרים אוסרים רק משום מראה עין, ע"כ
 צרוב דאף במקוה של מי גשמים אין לחוש כלל בנתן סאה ונטל
 סאה אף אם נעשו רוב שאובין וגל' אמרינן זו חוזר וניטור,
 ועי' צרי"ש פ"ה דתרומה מ"ז, הלעד"כ.

ומה ששאל על מה שכתבתי לשלג בכלי נקוב אף שפסול המים
 מתוך ידו, ה"ה כחצ בס"י ר"ה ד"ה ואם העביר, דשלג
 צבונה לא מיקרי בידי אדם, ולדעתו יש ראי' גדולה לדבריו
 מש"ס זבחים (דף ס' ע"א) דקאמר דילמא קבצר ר"י שפוכה
 מנח אדם צענין, הרי דמה ששפך בלה כוונה ע"י מרואהו
 כמו שכתב רש"י פסחים (ד"ס"ה ע"א) מיקרי שלג נעשה
 ע"י אדם, כן אמת דקשה עובא הלא זכו כצרת הרא"ש פרק ב'
 דחולין סימן ה' (ל"ה ע"ב) דכל שלג נתכוין לעשות אוחה דבר
 בהסכין לא מיקרי כה גברא ואין לא קי"ל כותהי בזה, (עיין
 ה"ש רס"י ג'), אך י"ל כיון דמקוה סגי היכה שנעשה ע"י
 שני כוחות בידי שמים ובידי אדם, כמבואר בת"כ גבי מניח
 קנקנים וילוף לה מו"י יתירה ד"בוצר" כמש"כ הגר"ה במשניות
 (מקוואות פ"ב משנה ז'), ע"כ גם שלג צבונה הוי מקלחתו
 בידי שמים כיון דהאדם לא נתכוין לה, ובשחיטה שפיר כשר
 כמו בשנים אוחזין צסקין ושהטין אחד פסול ואחד כשר עיין
 בש"ך יו"ד (סימן ב' סק"ל) בשם האור זרוע, ועיין ר"ש
 ובצטנורה פ"ב דמקוואות מ"ז דנתכוין לנגבן שלג נתכוין
 לקבל המים הוי כהפיכת ידו אדם ובידי שמים צידה, והתי
 שפיר החוספתה דילפו בדיבן וברגליהן, ועיין בספרי חלקת
 ויבא קמח החו"ה סוף סימן ח', אך בפסוק רישיה הוי כמו
 צבונה כמש"כ ה"ה (בסימן ר"ה סק"מ) דזהו טעם הפסול
 במסנן את העיט, אבל צנ"ד שיש ספק אם מופל בכל פעם
 מידו לוג שלג אין שום חשש, והש"ך ז"ל מכשיר מטעם אחר,
 ובנין אם פסוק רישיה חשיב כוונה בכל איסורין ראיהי סחירות
 דצרי"ש רפ"ד דמכשירין מ"א ובנמ"י פרק כ"ד הרגל (כ"ו
 ע"ב) מבואר דהוי כוונה, אולם צרי"ש פ"א דמכשירין סוף מ"ד
 מבואר דלא הוי כוונה ל"ה, אך ע"פ דברי רש"י ז"ל בצבחים
 (ד"ה ע"ב) ד"ה הו' ר"ש ובש"ג ריש האורג יש להשוות
 המקומות והבן.

76

ואגב חזינו מה שעלה בדעתי כעת לתרן הש"ע דפסק צו"ד
 (שם סעיף ל') כהפוסקים דעובדני בשלג אעפ"י שלג
 נפטר, וכתב שם ה"ה דלנטיול ידים דרבנן ודאי כשר, ובהו"ה
 סימן ק"ס סעיף י"ב פסק המתערב בשלג פסול בין ליטול ידיו
 בין לעבול כ"ז שלג נפטר, והמג"א סק"מ עמד בזה והוא
 פלא גדול ויבא בחרעה כו', ולפענ"ד י"ל דלכאורה קשה אך
 יוכשר שלג לעבילה והלא שלג אינו לא אוכל ולא משקה כמבואר
 בגדה (י"ז ע"א) ובמקוה מים כתוב ואף דתשיב עליו למשקה
 הוי משקה כמבואר שם מ"מ אף יכול לתעב עליו כיון שאין

האמן רב יואב יו"ד 111-167/3

סימן י"ד

ברין טבילת ידים לצורך אכילת פת, בשלג המונח על פני חוצות

מיס, ובשעת הדחק יש לסמוך על סכרס הראשונה להקל
ד"ס עכ"ל, ועי' בקף החיים (סק"ד) ע"כ ג"כ צנן איש
מי פרשת אחרי (אוח ט"ז).

מובא דבר חידוש של הגאון בעל החלקת יואב
שא"א לצאת במבילת ידים בשלג המונח על פני
חוצות שאינו שלו

בדבר המאורע פעם אחת, שמחמת הקור הגדול בימי
החורף, נקדשו המים שבצנורות בכמה בתים פה קרית
יואל, ולא היה מצוי מים לצורך טבילת ידים לאכילת
פת, ונשאלתי אי שרי לטבול הידים בשלג המונח על
פני חוצות.

א) הגה בגוף הדין טבילת ידים בשלג שאינו מרוסק, עי'
במחבר (סי' ק"ס ס"ב) ו"ל השלג והצד והכפור
והגליד והמלח אם ריסקן עד שיעשו מים נוטלין. מהם
וטובלין בהם אם יש בהם כשיעור ע"כ, ועי' בטו"ז (סי'
קנ"ט סק"ב) דדעתו שם דיש להקל לטבול בשלג שאינו
מרוסק, ואפילו שלא בשעת הדחק, ו"ל אבל לענין טבילה
בשלג במקוה שהוא מכוונס בגומא ויש שם שיעור מ' סאה
יש להחיר בטבילת ידים דהא אפי' בטבילת כל גופו כתב
רמ"א יו"ד סי' ר"א ס"ל דלכתחלה יש להחמיר, ממילא
בטבילת ידים מותר אפי' לכתחלה, כנלע"ד לסמוך ע"ז
אפי' שלא בשעת הדחק עכ"ל.

ועי' במג"א (סי' ק"ס סק"ט) דנתקשה בד' המחבר במ"ש
לנריך לרסק השלג, ומציא שם ד' הצ"י ציו"ד
דעכ"פ בשעת הדחק יש להקל בזה, ו"ל המג"א, וצ"י
ציו"ד סי' ר"א ס"ו כתב דיש להחמיר שלא לטבול גופו
בשלג אם אינו מפושר, ובשעת הדחק מותר לטבול ידיו
בשלג אפי' אינו מפושר כיון דנט"י דרבנן עכ"ל צב"י וכו',
וי"ל דמ"ש אם רסקן וכו' קאי רק אנוטלים מהם כל'י
כשנוטל בכלי וסופך על ידו נריך ריסקו דאין נט"י אלא
במים, וכ"מ ממ"ש בהג"ה ס"י, אבל לטבול ידיו במ' סאה
שצברקע שרי אפי' לא ריסקן וכמ"ש ציו"ד שם עכ"ל, ועיין
במ"ב (סקנ"ח) ובשעה"ל (סי' ס"א), דדעת המג"א הוא
כדעת הש"ך, דבשעת הדחק יש להקל, והסכים שם כן
להלכה, וכ"ה דעת השו"ע הרב שם (סי"ד) ו"ל אבל
להטביל ידיו במ' סאה שצברקע יש מתירין אפי' בלא
ריסקו וכו', וי"א שאין טבילה אלא במים אלא שהשלג
וכיוצא בו מנטרפין להשלים למ' סאה אע"פ שאינן
מרוסקין, אבל אין טובלין בהם אלא"כ ריסקן עד שיעשה

ב) והנה הגאון צעל חלקת יואב מהד"ת (סי' י"ז) ד"ה →
ואגב, העיר בדבר חדש, דלטיבילת ידים בשלג
נריך שיהא חישב עליו למשקה, וזה מיישב קו' המג"א
הנ"ל אד' המחבר דאין ליטול משלג שלא הופשר, ו"ל
ולפענ"ד י"ל דלכאורה קשה איך יוכשר שלג לטבילה והלא
שלג אינו לא אוכל ולא משקה כמבואר בנדה (דף י"ז)
ובמקוה מיס כתיב, ואף דחישב עליו למשקה הוי משקה
כמבואר שם מ"מ איך יכול לחשב עליו, כיון שאין השלג
שלו ואין אדם מחשב על דבר שאינו שלו כמו שאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו אפי' בהפקר, עיין מקו"מ (סי'
חמ"ח סק"ט), ועי' בפרמ"ג אור"ח (סי' י"א) במשניות דלא
שייך ענין לשמה בדבר שאינו שלו, ואף אם גאמר שם
דמהני אבל לחשב שיהיה עליו שם מיס ודאי לא מהני,
כמ"ש הר"ש צפרה פ"ז משנה ד' שיבא אחר ויבטל
מחשבתו, אך זה אינו כיון דמבואר שם ציו"ד דפוסק
כאנשי מידבא מקואות רפ"ז דמציאין שלג בכתילה ועושין
מקוה, א"כ קנו את השלג בהגבהה, שפיר מועיל בו
מחשבה שיהיה עליו דין מיס ויוכשר לטבילה, משא"כ
באור"ח סי' ק"ס דשם מיירי המחבר בשלג המונח על פני
חוצות בזה שוב שפיר "פסול" מטעם דאין עליו שם מיס
כיון דמחשבתו אינו מועיל על שלג של הפקר וכו', ודברי
המחבר אין קותרין זה את זה ולק"מ עכ"ל, ויוצא מדבריו
דבשלג שמונח על פני חוצות דהוא הפקר, פסול השלג
לטיבילת ידים, דלא מהני מה דחישב עליו למשקה מטעם
דאינו שלו.

הרב"ה ר' אהרן אלקנה גרינקאוויטש א"י

7 ←

אם מהני מחשבה שלא עיי בעלים, לגבי קבלת
זומאה, וכן לגבי הכשר אוכלין

ג) והנה במה שכתב החלקת יואב דלא מהני חישב למסקה
רק ע"י הבעלים, יש להציא עוד סיוע לדבריו,
מד' המ"ל (פכ"ד מהלכות כלים הלכה ו') דכתב דדעת
הרמב"ם דלא מהני להוריד טומאה ע"י מחשבה על כלי
שאינו שלו, וז"ל ודע שמ"ש רבינו בסוף לשונו לפיכך וכו',
לפי שדין זה שאין המחשבה מועלת אלא מהבעלים, נ"ל
שהוא דין נוהג בכל הטומאות וכל הכלים שכל כלי חסר
מחשבה אינו מקבל טומאה אלא ע"י מחשבה דבעלים,
ואמנא לה ממה שכתב רבינו בפכ"ה דין י"א ואע"ג דכל
אוחו פרק מיירי בטומאת מדרס מ"מ מכללות דבריו שכתב
וכן כל כיוצא בהן מדברים שאינן מקבלין טומאה אלא
במחשבה שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים שהן
בני דעה, ע"כ נראה שדין זה הוא כולל בכל הכלים ועוד
דומיא דמיעוטא דבני דעה שהוא כולל בכל הכלים וכמ"ש
בספ"ח מהלכות אלו ובמקומות אחרים וכו', הכלל העולה
שכל דבר שאינו מקבל טומאה כי אם במחשבה צעיר
מחשבת בעלים דוקא כדי לעשותו מקבל טומאה, דומה
למ"ש רבינו בפ"ג מהלכות טומאת אוכלין גבי הכשר
דבעין רצון בעלים, וכל דבר שאינו חסר אפילו מחשבה
מקבל טומאה מכל אדם חוץ מטומאת מדרס דגורמ הכתוב
שלא יהיה טומא מדרס כי אם על ידי הבעלים דכתיב משכבו
עכ"ל, ועפ"י ז"ל דה"ה להוריד שם משקה ע"י מחשבה
לא מהני רק ע"י הבעלים.

להורידו טומאה ולא צעין רצון בעלים, ובגמרא ריש פרק
האומר דמו להדדי מחשבה דהכשר אוכלים לשאר מחשבות
דכלים, ועדיין הדבר צריך אגלי תלמוד עכ"ל, ולפי דבריו
ד"ל דמהני להוריד שם כלי ע"י מחשבה אף שלא ע"י
בעלים, כמו דמהני הכשר אוכלין שלא ע"י בעלים, י"ל
דה"ה נמי דמהני להוריד שם משקה ע"י מחשבה אף שלא
ע"י בעלים.

אולם ע"י בחז"ל הלכות כלים (ס" ל"א אות י"א) דמפשט
פשיטא ליה דלא מהני להוריד שם כלי ע"י מחשבת
אחרים, וז"ל במ"ל פכ"ד מהלכות כלים ה"ו נסתפק בשאר
כלים אי מהני מחשבת אחרים, וזה מצוה בהדיא בחוס'
ב"ב פ"ג כ"כ שפ"ג שפ"ג גזלין זה כו' מאלן חקוקין כו',
הש"ו או אדם שאינו שלו טהור, ומה שהק' מהכשר ל"ק
דהתם לא צעין רצון (רק) לשעה וכיון שנתן הנותן לרצון
אף שאינו בעלים יתן קריין ביה, ומיהו צירד הטל מאליו
ושמחו אחרים שאינם בעלים לא מהני מידי, אבל בכלים
צריך שיחיד למלכה לעולם, והלכך בשחשבו אחרים וכו',
דלא מהני מידי עכ"ל, ועפ"י דבריו דדוקא דבר שאינו
צריך מחשבה רק לפי שעה בזה מהני מחשבת אחרים, אבל
דבר שצריך מחשבה לעולם ולא רק לפי שעה לא מהני
מחשבת אחרים, ה"ה נמי דצ"ל דצריך שיהא חישב עליו
למשקה דהכוונה הוא לא רק לפי שעה, בזה לא מהני
מחשבת אחרים.

מובא דעת כמה פוסקים דהא דאין אדם אוסר
דבר שאינו שלו הוא גם בקפקר

והנה המ"ל כתב עוד שם וז"ל והתוספות (ב"ק דף ס"ו)
כתבו בשם ר"י דמאי דאמרינן משכבו ולא הגזול
היינו שגזול עוררו של צעה"צ שאין מחוסרין אלא יחוד ואין
צריך שום תיקון ואין חסר רק המחשבה כו', אבל גנז או
גזל משכב גמור דחבריה מטמא משכבו לכ"ע ע"כ, וכבר
כתב הרב בעל קרבן אהרן דפשטא דצרייתא משמע דצברי
רש"י, וכן הוא דעת רבינו, ואני מסתפק בדעת התוספות
דס"ל דמיעוטא דמשכבו הוא לומר שאין מחשבת הגזול
מחשבה להוריד המשכב לידי טומאה אם הדין הוא כך בכל
הכלים הצריכים מחשבה, או דילמא חידוש הוא שחידש
הכתוב במשכבו, ומה שהציאתי לידי ספק זה לפי שראיתי
להרשב"א בחידושינו לחולין הביא דבריו מרן ריש פרק ב'
מהלכות טומאת אוכלין שכתב בשם התוספות לגבי הכשר
אוכלין לא צעין רצון בעלים, הרי דבר שצריך מחשבה כדי

ד) והנה צעיקר הדברים שכתב החלקת יואב, דמש"ה
מותר לטבול בשלג, מטעם דע"י מחשבת
הטבילה מקרי חישב עליו למשקה, כן כתב ג"כ בספרו
יו"ד (ס"ו ל"ג), ועי' מה שכתבנו במחשבת (ס"ו ב' אות ו')
דדעת כמה פוסקים דע"י מחשבת טבילה לא מקרי חישב
עליו למשקה, אמנם מה שכתב עפ"י החלקת יואב, דלא
מהני חישב עליו למשקה בשלג שהוא הפקר, בזה לענ"ד
נראה דיש להקל, דגוף דצברי המקור חייב הנ"ל, מוצא ג"כ
בטל תורה גיטין (דף נ"ב), דאף בהפקר אין אדם אוסר,
מטעם דאינו שלו, לאו מלתא דפסיקתא הוא, אף דכן הוא
ג"כ דעת כמה גדולי אחרונים ע"י במנחת חינוך (מצוה רמ"ו
סוף אות ג') וז"ל ואם א' נטע אילן לסייג ואח"כ הפקיר
האילן, וצא אחר וחישב עליו למאכל אם זכה באילן קודם

דעת הפוסקים דיכול לאסור דבר הפקר אף שאינו ש"ו הוא מטעם שאין יד אחרים מעכב עליו

בדלתי מהני מחשבתו, אך אם לא זכה בו נראה דאין מחשבתו מועלת ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו במחשבה, והפקר ג"כ הוי שאינו שלו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, עיי' ר"מ הל' כלאים, ועיי' צ"ק פ' מרובה בגנב וגזלן אי מחשבה מטמאה עכ"ל, ומבואר. מזה דדעתו כדעת המקור חיים הג"ל, דאף בהפקר אין אדם אוסר, מטעם דאינו שלו.

אבנא עיי' בספר אמרי בינה יו"ד (סי' י"ב) דנסתבך בעיקר דין זה, והעיר די"ל בדבצר הפקר אף דאינו יכול להקדישו מ"מ יכול לאסרו, וז"ל יש לחקור בהא דקיי"ל אין אדם אוסר דבר שא"ש בלא עשה מעשה אם יכול לאסור דבר של הפקר הואיל דאין זכות אחר מעכב עליו או לא, וכמו דאינו יכול להקדיש דבר שא"ש אף דאין כח אחר מעכב עליו כמו של הפקר, מ"מ איש כי יקדיש את ביתו קודם כתיב מה ביתו ברשותו ושלו הוא כן כל דבר, ואם אינו שלו אף דהוא של הפקר ויד כל אדם בו אי"י להקדיש, וכמבואר בדברי הראשונים נדרים דף ל"ד בהקדש כבר של הפקר דל"מ רק או לדברי הר"ן שם הואיל דמונח בד"א שלו יכול לומר שהד"א שלו יקנה להקדש, או לדעת ר"א ממיך הואיל דהוא בידו לזכות מהני ההקדש ג"כ, והיינו צאם זכה והגבה אח"כ חל ההקדש למפרע, אבל בטרם שזכה בו אינו חל ההקדש דבעי דומיא דביתו וכמו כן נמי לאסור אינו יכול להתפס על דבר שא"ש איכות האיסור, או אפשר לגבי איסור חל עליו אם אין יד אחר מעכב עליו עכ"ל.

וב"ה ג"כ דעת שו"ת מהרי"א הלוי (סי' י"ד), ומציא ראייה לזה מהא דאין יכולין להקדיש דבר הפקר, וז"ל עוד נ"ל להציא ראי' מדברי הר"ן שם דף ל"ד ע"ב שפירש הא דהיתה לפניו כבר של הפקר ואמר כבר זו הקדש דמירי שהיתה כבר של הפקר בתוך ד' אמותיו, דמתוך שיכול לזכות בו מצי נמי לאקדושה דהוי כמו המגביה מציאה לחצירו דקנה חצירו משום מיגור דזכי לנפשיה, משמע להדיא דאם הי' חוץ לד' אמות אינו יכול להקדישו אף דהיא הפקר עכ"ל, ומבואר מזה דעתו דקיי"ל כדעת הר"ן בזה דא"א להקדיש דבר הפקר המונח חוץ לארבע אמותיו.

וב"ה ביתר ביאור בספר עורה שחר (אות א' סק"ב) וז"ל עיי' במקו"ח הל' פסח סי' תמ"ח סק"ט דהה"ד דאין אדם יכול לאסור דבר של הפקר ע"ש, והנה איזה שנים הייתי מסופק בזה, דאף דמבואר בנדרים דף ל"ד ע"ש בר"ן דאין אדם יכול להקדיש דבר של הפקר, שאני הקדש דכתיב ביתו קדש מה ביתו שלו, והפקר לקו דידיה אבל מה דאין אדם אוסר דשא"ש סברא היא דאין יכול להפקיע זכות בעלים, והבעלים מעכבין מלאסור, אבל הפקר שאין לו בעלים ואי בעי זכה ביה מי מעכב לאסרו עכ"ל, וע"ע בחידושי סוגיות נטע שורק פ' וארא דנסתפק ג"כ בזה, וז"ל והנה נסתפקתי בדבר הפקר ולא כוון לזכות בו אם יכול לאסרו כיון שאינו שלו, או נאמר הא דאין אדם אוסר דבר שא"ש הוא רק משום שהוא של חצירו ומעכב על ידו מכת בעלים ורשותם על החפץ, משא"כ בהפקר ניהו דאינו שלו מ"מ ליכא בעלים להפקר. שיעכבו על ידו עכ"ל, וע"ע בשו"ת חלק לוי יו"ד (סי' ח') מש"כ בזה.

וב"ה דעת שו"ת עונג יו"ט (סי' פ"ב), ומציא ראי' לזה משביעית, וז"ל ועוד יש להציא ראי' מהא דמתן המסבך את גפנו ע"ג חצוהו של חצירו ה"ו קידש ומייב באחריותו, ר"י ור"ש אומרים אין אדם מקדש דשא"ש, אר"י מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית ובה מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"כ, ופירשו הר"מ והרא"ש וז"ל משום דשביעית אין לאדם קנין בכרמו והוי דבר שאינו שלו עיי"ש, מזה מוכח דגם בדבר של הפקר אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל, וכ"ה ג"כ דעת הגאון ר' שלמה איגר וז"ל, עיי' בשו"ת ר"ש אייגר כתבים (סי' י"ז) וז"ל דהא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומסתברא דה"ה של הפקר וכו' עכ"ל, וע"ע בשו"ת אמרי יוסף ח"ב (סוף סי' ל"ח) דהעיר דמנ"א בריטב"א ע"ז דף נ"ג דדעתו דאף בהפקר אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וז"ל ובעיקר חקירה הג"ל אם יכול לאסור דבר הפקר, מנאחי בריטב"א ע"ז דף נ"ג ד"ה מכדי, שכתב דבהא דאמרינן שם דמיס של רבים אינם נאסרים הני מיס של רבים דהוי כהפקר ואין אדם אוסר דשא"ש ע"ש, הרי דדבר הפקר הוי כדבר שא"ש לענין זה וכו', ועכ"פ מדברי הריטב"א ע"ז דף נ"ג הג"ל משמע דגם דבר הפקר אין אוסר בלי מעשה עכ"ל.

וע"ע באמרי בינה הג"ל דה"ה וראיתי בספר מקו"ח, דדעתו נכונה שם דיכולין לאסור דבר הפקר, וז"ל וראיתי בספר מקו"ח סי' תמ"ח סק"ט דכתב בפשיטות

דבד
שא
ולע
דאין
דל"י
דלמ
אוסר
לאסו
וכו'
מה
ד
ובב
בריס
הריג
וראי
הפק
כהפ
כל ה
לאסו
המיי
ובב
אז"י
בספ
וצעו
שמו
בהפ
פ"ז
אין
והש
מכת
לאכו
א"כ
בהפ
הפי

והר"ן דאירי צמונה חוך ד' אמותיו, ומש"ה יכול להקדישה, ובשם הרבנינו יתקן כתב הרא"ש דכיון לניכא אדם אחר קמוך לו ואיהו אמר דלכשיזכה בו יהי הקדש חל שפיר משום דהא צידו לזכות בו, וא"כ הרי מדברי הרא"ש והר"ן שדחקו בזה הרי מוכרח כמו שכתבנו דס"ל דכיון דאינו שלו עדיין לא מהני מה דצידו לעשות שיהי שלו עכ"ל, ולפי דעתו נפל דין הג"ל בפלוגמא דרבוותא, דהא דעת הרא"ש והר"ן אינו כדעת הר"א ממיק.

אמנם דעת הגאון מהר"ם שיי"ק יו"ד (סי' שפ"ה) הג"ל אינו כן, וז"ל דכיון אי יכול להקדיש דבר שאינו שלו רק צידו לזכות בו, וכו', א', דבר זה הביא המל"מ בפ"ו מעירונין בשם המוס' והרא"ש בנדריים דף ל"ד שכבר של הפקר אפי' אינו בחוך ד' אמות שלו רק שהוא קרוב לכבר ההוא ואין שם קרוב יותר ממנו שאם ירצה ליכך שם הוא נרשמו וזכחו לזכות בו יוכל להקדישו, וזוהי מייירי רבא שם באומר על ככר של הפקר תהי' הקדש וכו', וכוונת דברי המוס' והרא"ש וכו', אבל בכה"ג דהרא"ש נראה פשוט דאין חולק על זה וכמבואר בקידושין דף ס"ג דמהני מה שהוא צידו וגם הר"ן נראה דאין חולק על זה, והא דפירש הסוגיא בגוונא אחרתא היינו משום דקשי' ליה דאם איירי כפי' הרא"ש אמאי מעל בנטלה ע"מ לאוכלה ניבעי' אכילה ממש, אבל לדינא אין חולק על זה עכ"ל, ודעתו דכל הפוסקים מודים לדין הרא"ש הג"ל, וכפי ביאורו הג"ל דההקדש חל רק לאחר שזכה בו.

בפלוגתת הט"ו והמג"א אם דוקא כשמונה בגומא כשר לטבילת ידיים, או אפילו במונה על הארץ

76

מ אמנם בידון שאלתנו צדין טבילת ידיים בשלג שעל פני חוצות, יש לדון עוד בזה עפ"ד הטו"ו (סי' קנ"ט) הג"ל דמשמעות דבריו דדוקא צמונה שלג בגומא מותר לטבול בו, ולפי"ו צמונה על פני הארץ אף שיש מ' סאה שלג אין לטבול בו הידים, וראה זה בחזון איש יו"ד (סי' קל"ו ס"ק י"ב) דכ' וז"ל נראה דאשכחון לא מקרי אלא כל שיש לו כחלים טביו וכו', ולפי"ו י"ל דאף למאן דמכשיר מקוה של שלג מ"מ ציינן שיהא מונחם צעמק שחלים מקיפין אותן עכ"ל, והוא לכאורה דעת הטו"ו הג"ל.

אמנם דעת המג"א (סקט"ו) הג"ל דאפי' מונח על פני הארץ כל שיש מ' סאה מחובר יחד טובלין בו, וכ"ה דעת השו"ע הרב שם (סי' י"ד) וז"ל אבל להטביל ידיו צמ'

סאה שבקרקע יש ממירין אפי' בלא ריסוק, ושלג המונח ע"פ הארץ, כל שיש מ' סאה מחובר יחד אפי' נמוך מאוד מותר להטביל בו עכ"ל, וכ"ה צמ"צ שם (סקט"ח), והוסף על זה וז"ל ומ"מ נראה דנרין שיהיה עכ"פ כדי לכסות ידיו במקום שחובצן ע"כ, וע"ע צשו"מ ח"ג (סי' ס"ט) מ"ש על המג"א הג"ל, וע"ע דעת חורה למתש"ס בזה.

וע"ע בחלקת יואב יו"ד ח"א (סי' ל"ב) דכ' דאשכחון נרין דוקא להיות ציית כנישת מיא" וז"ל דהנה ידוע דטהרת המקוה אינו מכה פעולת המים רק מכה המקום דתרגום של מקוה הוא ציית כנישת מיא, ודוקא מעיין המים שבו מטהרין ולכך כשרין אף בזוחלין, אבל במקוה הטהרה שבו הוא רק מה שהמקום הוא ציית כנישת מיא ולכך נרין בו אשכחון דוקא עכ"ל, והיא לכאורה כדעת הטו"ו הג"ל וצ"ע.

וע"ע בספר תורת חיים (סקל"ה) מה שכתב שם בציאור ד' הטו"ו הג"ל, וז"ל ושיטת הט"ו צמ"ס קנ"ט להחיר בטבילת ידיים אפי' לכתחילה, ונראה מלשונו דרק בשלג שהוא מכונס בגומא ויש בה מ' סאה ע"ש, ונראה דאמי למעוטי שלג בשטח דהיינו שלג ע"ג שלג דאז יש משום אין טובלין כפיפי' אשר חשט רבינו שמתה, ואם הגם שהצ"י שם הקשה עליו דמה ענין כיפי' לכאן, הלא השלג אינו עומד באויר, כבר חי' החת"ס שם שפשוט דרבינו שמתה מייירי בשלג שטוח על פני קרקע לא נאסוף בקומה ונכבש ואותו שלג מונח זה ע"ג זה כספוג חלול אויר צינו לצינו, וס"ל דזה לא הוי חיבור כמו כיפי' באויר לא הוה כמחובר לקרקע ע"ש, וכ"כ בד"ח ה' מקולות אות כ"ד יע"ש, וזוהי צ"ע לי על המג"א שכ' וז"ל לשלג המונח על פני הארץ כל שיש מ' סאה מחובר יחד אפי' נמוך מאוד מותר, ועי' בנדה דף י"ו ע"ש, וקשה אם אין השלג נכבש במקום א' שלא יהי' חלול אויר ציניהם אין טובלין בה לכ"ע דאין טובלין כפיפי', ואין רא"י מנדה דשם מייירי בשלג שהוא גוש אחד ואין חלול אויר ציניהם, וראיתי בא"ר כ"א שהעתיק ד' מג"א וכ' עליו וצ"ע, ואולי כוונתו על הג"ל עכ"ל.

וראה זה צשו"ת ציית שלמה יו"ד ח"ב (סי' נ"ב) בסופו דהאחרונים תפסו להלכה כדעת המג"א, וז"ל ועוד רא"י ברורה ממ"ש המג"א סי' ק"ס סקט"ו וז"ל וז"ל דשלג המונח על פני הארץ כל שיש מ' סאה מחובר יחד אפי' נמוך מאוד מותר ועי' בנדה דט"ו ע"ב דלענין טהרה הוי חיבור ע"כ, ומבואר מזה דאף אם מונח ע"פ הארץ שלא בגומא כשר לטבילת ידיים, ועי' שם צמ"ס קנ"ט סט"ו וסי"ד,

ובמג"א שם סקכ"ו, ומבואר מזה דבכה"ג כשר ולא מקרי
 זומלין, ואף שהטו"ו שם ספי' קנ"ט כ' וז"ל אבל לענין
 טבילה בשלג במקום שהוא מכונס בגומא ויש שם שיפור
 מ"ס יש להחיר בטבילת ידים ע"כ, אף אם נאמר דבעי'
 שיהי' מכונס בגומא דוקא דלא כמג"א, ויעינן בבאה"ט סי'
 ק"ס סק"ג, פשיטא דאף אם נאמר דדוקה נקטה טו"ו היינו
 דקוצר דאם אינו מכונס במקום אחד בגומא אינו מנטרף,
 וראיית המג"א מ"ס"ס דגדה יש לדחות, וע"ש באחרונים
 ויעיין במרכזי בסוף פרק במה טומנין וכו', ועוד דהא
 אחרונים שאחריהם תפסו להלכה כדעת המג"א וכו' עכ"ל,
 ועכ"פ בטבילת ידים יש להקל לטבול בשלג, בשעת הדחק
 עכ"פ, אף שאינו מונח בגומא וכדעת המג"א, וכמ"ש
 בשו"ת בית שלמה דכ"ה הסכמת האחרונים.

L

בציצית אם מועיל מורה לשמה שלא על ידי בעלים

י' ובעיקר דין כונה לשמה שלא ע"י בעלים, שכתב החלקת
 יואב בשם הפמג"ד (סי' י"א) דלא מהני, הנה
 ז"ל הפמג"ד במ"ו (סק"ה), דאימת קנה בטו"ו וקודם טו"ו
 לאו דידי' תו לאו טו"ו לשמה מיקרי דלאו דידי' ולאו
 ברשותי ע"כ, וכ"ה ג"כ בישועות יעקב או"ח (סי' י"א סק"ג),
 וז"ל עפ"מ"ש זה ימים רבים דכל דבר שצריך כוונה אינו
 מועיל אם כיון על דבר של חזירו לצריך כוונה בעלים, וכמו
 בחיוב על דבר של חזירו לעכו"ם דקיי"ל דאינו נאסר, כמו
 כן כתב המג"א דמוקפה אינו שייך רק אם הבעלים הקלו
 אותו, אבל מה שהקלוהו ע"י אחרים אינו חשוב מוקפה, דאין
 ציד האחר שאינו בעלים כח לחשוב על דבר של חזירו,
 דהבעלים אינן מסכימים על זה, ומה"ט אין יכולין להקדים,
 וא"כ לכאורה קשה ל"ל קרא דאינו יואב בגזל ציזית, אי נימא
 דאיירי בגזל אמר ועשה מהן ציזית הרי בעינן טו"וה לשמה
 דהיינו שיחשב שיטוה הזמר לשם ציזית, ואיך יועיל כוונתו
 בדבר שאינו שלו שמה לא יסכים חזירו לעשות מהן ציזית,
 וכונה זו אין בה ממש, ודוחק לאוקמי באופן שגזל אמר
 וטוה אותו בידיעת בעלים לשם מנחת ציזית של הבעלים
 בעצמן והוא חפץ לגזול אותם עכ"ל, וע"ע בשו"ת חלק לוי
 או"ח (סי' י"ג) מ"ש"כ על ד' הישועות יעקב בזה.

וע"ע בשבלי דוד (סי' י"א אות א'), לדעתו ג"כ כדעת
 הישועות יעקב, והציא סמך לזה מד' הרמב"ן
 במלחמות צפ' הגזל, וז"ל והנה המפרשים קראו חגר על
 דברי הטו"ו הלו דתוס' שם כתבו דקו' הגמ' בקדשים היה

משום דמסבירא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, וז"ל דקו'
 הטו"ו מבוארת, כיון דבעי עכ"פ לשמה אין אדם אחר יכול
 להחפיש בו דין לשמה, וכ"כ הרמב"ן במלחמות פ' הגזל
 דל"ש שינוי השם צלי יאוש דהאיך יכול להחפיש שם על
 דבר שאינו שלו, אח"כ מלאתי קנת מזה צפ' ישועות יעקב
 עכ"ל, וכ"ה בשו"ת מהר"ם מרוטנבערג האחרונים
 בקונטרס אחרון, וז"ל מה שהקשה הגה"מ על הטו"ו
 ממוס' סוכה שפירשו הקושיא אי לפני יאוש פשיטא משום
 שאינו קדוש כלל, לפענ"ד דגם בציזית שצריך טו"ו לשמה,
 א"כ נראה דאפשר דאם טו"וה דבר שאינו שלו לא מהני
 מחשבתו וכו', וא"כ א"ש קושית הטו"ו דגם בציזית קודם
 יאוש לא היה לשמה וק' פשיטא כנ"ל עכ"ל, מוצא ג"כ
 בסוף ספר חרות שמהה בחשבת הגאון הגדול ר' מנחם
 ועמצא ז"ל, וכתב שם דכ"ה ג"כ דעת הרמב"ם, ועי"ש

עוד מה דלפני בזה.

וראה זה באמרי בינה או"ח (סי' ה') דמציא שם ד'
 הפמג"ד הנ"ל, וכתב ע"ז וז"ל מ"מ אינו יודע
 מנין זה דלא מהני הטו"וה לשמה בדבר דאינו שלו עכ"ל,
 ועי"ש עוד דכתב דמשמעות ספר מחנה אפרים הוא ג"כ
 כד' הפמג"ד, והעיר עליו ג"כ כנ"ל, ועיין בשו"ת ניר לדוד
 (סי' ק"א) שהגאון אב"ד פאקס ז"ל צעל המחבר ספר
 המקנה, מיישב מקור ד' הפמג"ד הנ"ל, והגאון צעל ניר
 לדוד השיב ע"ז, וז"ל הנה י"ג התפלא על הגאון מהר"מ
 אויערבאך ג"י במה שממה צפ' אמרי בינה סי' ה' על
 הפמג"ד מנ"ל דבעי' שיהי' שלו בשעת טו"ו, וי"ג הוכיח
 כהפמג"ד מגמ' צ"ק דף ס"ו גבי עורות של צ"ה"צ וגם
 מד' מג"א סי' מ"ב גבי כיס של תפילין, ואני אומר דלא
 דמי דשאני התם דלא כל כמיני' לאדם לאסור דבר שאינו
 שלו או להוריד לדי קבלת טומאה דמסממא לא ניחא להו
 לבעלים, אבל לענין טו"ו לשמה מאי איכפת להו לבעלים אם
 יהיו החוטים ג"כ כשרים לציזית אטו עי"כ קדושה אית
 בהו, ויהיו אסורים אח"כ לדבר הרשות, וכיון דמסממא
 ניחא לבעלים שפיר הק' הגאון הנ"ל מנ"ל לפמג"ד דלא
 מהני מחשבת הגזלן עכ"ל.

בניח"ל לבעלים אם מועיל מחשבה וכונה על דבר
 של חבירו

י"א ובמה שכתב בניר לדוד לדמות ד' הגאון אב"ד פאקס
 ז"ל, וז"ל דלא כל כמיני' לאדם לאסור דבר

שאינו
 להו
 י"ג
 יו"ט
 בגזל
 היכא
 אורלו
 הצעל
 מהא
 טהור
 שיכול
 דלאו
 מהלך
 יכול
 רוחה
 מקפי
 דהיט
 לרש"י
 רש"י
 הצעל
 בספר
 סב
 (יב)
 בדבר
 בספר
 צין ז'
 שמעו
 דאין
 אינו
 לשמה
 בנייר
 י"ג ז'
 לאובן
 למה